

GROENGAS

TWENTE

25 juni 2026

Gemaakt door:

**Selen Uşma-Aydin, Carmen Poelman
Boet Rikkerink, Sabine Timmerman**

Onder begeleiding van:

Sara Hanna, Marloes Nijland

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 De opdrachtgever.....	4
1.3 Begrippenlijst	5
Hoofdstuk 2: Mestvergisting en groengas.....	7
2.1 Wat is mestvergisting?	7
2.3 Mestvergisting en landbouw.....	7
2.4 Relevantie voor Twente.....	8
Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet	9
3.1 Werkwijze.....	9
3.2 Interviews.....	9
3.3 Betrouwbaarheid en beperkingen	9
Hoofdstuk 4: Beleidscontext Twente	10
4.1 Uitkomsten van de eerdere gemeentelijke beleidsanalyse.....	10
4.2 verschillen tussen de gemeenten.....	10
4.2 Gemeentelijk beleid en omgevingsplannen	10
4.3 Rol van de provincie	11
4.4 Regionale samenwerking	11
Hoofdstuk 5: Knelpunten en succesfactoren	12
5.1 Regelgeving en vergunningverlening	12
5.2 Verouderd of onduidelijk beleid.....	12
5.3 Bestuurlijke ambitie	13
5.4 Financiële haalbaarheid	13
5.5 Samenwerking tussen partijen.....	14
5.6 Draagvlak bij boeren en omwonenden	14
5.7 Locatie en infrastructuur.....	15
Hoofdstuk 6: Praktijkvoorbeelden	16
6.1 Gemeente Wierden.....	16
6.2 E-kwadraat	16
6.3 Praktijkervaring Kees Gorter	17
6.4 Vergelijking tussen de interviews.....	17
Hoofdstuk 7: Analyse gemeenten	19
Hoofdstuk 8: Best practices.....	20
8.1 Hergebruik van bestaande locaties en infrastructuur	20

8.2 Vroege participatie en lokaal draagvlak	20
8.3 Samenwerking als basis voor schaalvergroting	21
8.4 Provinciale ondersteuning en experimenteerruimte	21
8.5 Integrale koppeling van maatschappelijke opgaven	21
Hoofdstuk 9: Conclusie	23
Hoofdstuk 10: Aanbevelingen	25
Hoofdstuk 11: Ethisch dilemma: mestvergisting in Twente	30
11.1 Moreel kompas	30
11.2 Transparantie	30
11.3 Belangen	31
Bronnenlijst	33
Bijlagen	35
Bijlage 1: Interview Kees Gorter	35
Bijlage 2: Interview Nico la Croix	37
Bijlage 3: Interview Jan ten Tije	40

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Aanleiding

De veehouderij in Nederland draagt bij aan de uitstoot van methaan, wat respectievelijk gevolgen heeft voor het klimaat en de stikstofproblematiek (Vries, 2024). Mestvergisting levert een bijdrage aan zowel de energietransitie als aan het verduurzamen van de landbouw. Zowel boeren, gemeenten als de provincie staan in Twente in de basis positief tegenover deze ontwikkeling (M. Nijland, persoonlijke communicatie, 5 februari 2026).

Gemeenten spelen een belangrijke rol bij het mogelijk maken van dergelijke initiatieven via hun omgevingsvisies en omgevingsplannen. In Twente gaat het om veertien gemeenten, die ieder hun eigen beleidskaders hanteren. De verschillen in beleid tussen de Twentse gemeenten kunnen bij gemeentegrensoverschrijdende initiatieven leiden tot uiteenlopende procedures, wat een belemmering kan vormen voor de realisatie daarvan.

Hoewel mestvergisting op de lange termijn kan bijdragen aan emissiereductie, worden vergunningen momenteel terughoudend verleend (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2025). Dit vergroot de behoefte aan duidelijkheid over wat gemeenten nu al vastleggen in hun beleid en in hoeverre zij ruimte bieden voor mestvergisting en groengasproductie.

1.2 De opdrachtgever

De opdrachtgever van dit onderzoek is de Coalitie Groengas Twente, onderdeel van de Regionale Energie Strategie (RES) Twente. De coalitie richt zich op het versnellen van mestvergisting en de productie van groengas in de regio Twente. Het uiteindelijke doel is om bij te dragen aan de regionale en landelijke energiedoelstellingen, waaronder de bijmengverplichting van groengas richting 2030. De RES bestaat uit meerdere gemeenten, om precies te zijn veertien Twentse gemeenten, samenwerkingspartners en de veiligheidsregio (RES Twente, sd). Op het moment van schrijven is de coalitie nog in ontwikkeling en wordt gewerkt aan verdere formalisering van afspraken (M. Nijland, persoonlijke communicatie, 5 februari 2026).

Voor dit onderzoek treedt de coalitie op als opdrachtgever en richtinggevende partij. Zij hebben de behoefte uitgesproken om inzicht te krijgen in het huidige beleid van de veertien Twentse gemeenten met betrekking tot mestvergisting en groengas (M. Nijland, persoonlijke communicatie, 5 februari 2026). Specifiek willen zij weten in hoeverre beleid uniform is, waar verschillen zitten in vergunningverlening en hoe dit grensoverschrijdende samenwerking beïnvloedt (M. Nijland, persoonlijke communicatie, 5 februari 2026).

In kwartiel 3 is daarom onderzocht in hoeverre het huidige beleid van de veertien gemeenten overeenkomt of uiteenloopt. In kwartiel 4 wordt van ons verwacht dat wij best practices identificeren die gemeenten kunnen helpen bij het verbeteren of harmoniseren van hun beleid. Deze best practices worden verzameld via interviews met een ervaringsdeskundige beleidsmaker en een adviseur duurzaamheid, aangevuld met deskresearch. De uitkomsten kunnen de coalitie ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuw beleid en het versterken van regionale afstemming.

1.3 Begrippenlijst

In het document zijn terugkerende begrippen. Ook wel kernbegrippen genoemd. Deze begrippen zijn hieronder in een begrippenlijst uitgelegd.

Mestvergisting: bij mestvergisting wordt de organische stof in mest door bacteriën omgezet in biogas (Animal Sciences Group, Wageningen UR, & divisie Veehouderij).

Monomestvergisting en boerderijvergisting: We spreken van monomestvergisting als we alleen dierlijke mest vergisten. Veehouders gebruiken de mest die vrijkomt voor hun eigen bedrijf, bijvoorbeeld om gras te bemesten (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2025a).

Co-vergisting: Co-vergisting is de vergisting van minimaal 50% dierlijke mest, aangevuld met erkende co-stromen. Voorbeelden van deze co-stromen zijn: gras, maïs, perspulp en weipermeaat. De vergister maakt van deze producten biogas. Als restproduct blijft digestaat over. Dit kan gedeeltelijk gebruikt worden als meststof bij agrarische bedrijven (Ekwadraat, sd).

Digestaat: Digestaat is een product dat overblijft nadat dierlijke mest of plantaardige reststoffen zijn vergist. In sommige gevallen kan digestaat gebruikt worden als dierlijke of organische mest. Hier gelden uiteraard specifieke regels voor (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2025b).

Biogas: Biogas is een vernieuwbare bron van energie. Het biedt kansen om CO₂ uitstoot terug te brengen, terwijl bioafval nuttig wordt hergebruikt (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2019).

Groengas: Groengas is een gas van biogas. Door verbetering en zuivering van het biogas, heeft groengas dezelfde eigenschappen als aardgas. Om groengas te krijgen is er dus eerst biogas nodig (Kenniscentrum duurzaam leven, sd).

Omgevingsvisie: In de omgevingsvisie leggen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Provinciale Staten en de gemeenteraad hun ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving vast voor de lange termijn. Ze stellen ieder 1 omgevingsvisie voor het hele grondgebied vast. De omgevingsvisie is bindend (Informatiepunt leefomgeving, sd).

Omgevingsplan: Het omgevingsplan bevat algemene regels van de gemeente voor de fysieke leefomgeving. Iedere gemeente heeft 1 omgevingsplan onder de Omgevingswet (Informatiepunt leefomgeving, sd).

Bestemmingsplan buitengebied: In een bestemmingsplan staat waarvoor er grond of gebouwen gebruikt mogen worden in het buitengebied. Sinds 1 januari 2024 geldt de Omgevingswet. Alle bestemmingsplannen zijn nu ondergebracht in het omgevingsplan (Gemeente Barneveld, sd).

Omgevingsvergunning: Burgers, bedrijven en overheden kunnen toestemming vragen om activiteiten in de fysieke leefomgeving uit te voeren door een omgevingsvergunning aan te vragen. (Informatiepunt leefomgeving, sd).

Energietransitie: De energietransitie is de overgang van het gebruik van fossiele energie naar energie uit hernieuwbare bronnen (Centraal bureau voor de statistiek, sd).

Warmtevisie en transitievisie: Een warmtevisie is een plan dat het tijdpad aangeeft, waarop welke wijk in een betreffende gemeente van het gas afgaat. Voor wijken die voor 2030 op de planning staan moet ook het alternatief inzichtelijk worden gemaakt (Metz, sd).

Energievisie: De energievisie is een document dat een gezamenlijke visie schetst voor het energiesysteem van de provincie. Het helpt bij het maken van keuzes en het aandragen van belangrijke thema's, maar bevat nog geen definitieve beslissingen (Energiesysteem en ruimte, sd).

Hoofdstuk 2: Mestvergisting en groengas

2.1 Wat is mestvergisting?

Mestvergisting is een proces waarbij mest in een afgesloten installatie wordt afgebroken door bacteriën. Dit gebeurt zonder zuurstof. Tijdens dit proces ontstaat biogas. Dit biogas bestaat vooral uit methaan en koolstofdioxide. Het methaan in biogas is bruikbaar als energiebron. Biogas kan op verschillende manieren worden gebruikt. Het kan bijvoorbeeld worden ingezet voor de productie van warmte of elektriciteit. Daarnaast kan biogas worden opgewerkt tot groengas. Hierbij wordt het gas gezuiverd, zodat het dezelfde kwaliteit krijgt als aardgas. Daarna kan het worden ingevoed in het bestaande gasnet. Mestvergisting wordt vaak genoemd als kansrijke techniek, omdat het gebruikmaakt van mest die al aanwezig is op agrarische bedrijven. Hierdoor kunnen lokale reststromen worden benut voor duurzame energieproductie. Tegelijkertijd is mestvergisting geen eenvoudige oplossing. Er zijn vergunningen nodig, er moet een geschikte locatie zijn en de installatie moet financieel haalbaar zijn.

Er zijn verschillende vormen van mestvergisting. Het onderscheid tussen deze vormen is belangrijk, omdat ze niet allemaal dezelfde ruimtelijke, juridische en financiële gevolgen hebben. Een eerste vorm is monomestvergisting. Hierbij wordt alleen dierlijke mest vergist. Deze vorm past vaak beter bij agrarische bedrijven, omdat er geen andere reststromen van buitenaf nodig zijn. Daardoor kan de impact op verkeer, opslag en omgeving beperkter zijn.

Een tweede vorm is boerderijvergisting. Hierbij staat de vergistingsinstallatie op het erf van een boer. Vaak wordt hierbij vooral mest van het eigen bedrijf gebruikt. In gemeentelijk beleid wordt deze vorm regelmatig onder voorwaarden toegestaan, bijvoorbeeld binnen het agrarisch bouwvlak en met eisen voor landschappelijke inpassing.

Een derde vorm is co-vergisting. Hierbij wordt mest gecombineerd met andere organische reststromen. Dit kan zorgen voor een hogere biogasopbrengst, maar maakt het project vaak ook complexer. Er kunnen meer transportbewegingen ontstaan en er gelden strengere regels voor opslag, verwerking en controle.

Als laatste is collectieve mestvergisting, bijvoorbeeld in de vorm van een buurtmestvergister. Hierbij leveren meerdere boeren mest aan een gezamenlijke installatie. Deze vorm wordt steeds relevanter, omdat individuele vergisters financieel niet altijd haalbaar zijn. Door samen te werken kunnen boeren kosten en risico's delen. Tegelijkertijd vraagt een collectieve vergister vaak om meer afstemming, een geschikte locatie en duidelijk beleid.

2.3 Mestvergisting en landbouw

Mestvergisting is niet alleen een energieonderwerp. Het hangt sterk samen met landbouw en mestbeleid. Boeren hebben te maken met strengere regels voor mestafzet en stikstof. Door het verdwijnen van derogatie mogen sommige boeren minder dierlijke mest op hun eigen land uitrijden. Daardoor moeten zij meer mest afvoeren, wat extra kosten met zich meebrengt.

Mestvergisting kan hierbij een rol spelen, maar lost niet alle problemen op. Na vergisting blijft digestaat over en daarin zitten nog steeds voedingsstoffen. Ook zijn er zorgen over

bodemkwaliteit, omdat bij vergisting koolstof uit de mest wordt gehaald. Daarom moet mestvergisting altijd breder worden bekeken dan alleen als manier om energie op te wekken.

2.4 Relevantie voor Twente

Voor Twente is mestvergisting relevant vanwege de combinatie van landbouw, energie en ruimte. De regio heeft veel agrarische bedrijven en daardoor zijn er meststromen beschikbaar. Tegelijkertijd staat de regio, net als de rest van Nederland, voor de opgave om te verduurzamen en minder afhankelijk te worden van aardgas. Mestvergisting kan bijdragen aan de productie van duurzame energie in de regio. Ook kan het boeren helpen om anders om te gaan met meststromen en mestafzet. Door strengere regels rondom mest en stikstof wordt het voor boeren steeds belangrijker om naar nieuwe oplossingen te kijken.

Toch is de toepassing van mestvergisting in Twente afhankelijk van meerdere voorwaarden. Er moet voldoende mest beschikbaar zijn, de locatie moet geschikt zijn, het gasnet moet voldoende capaciteit hebben en er moet draagvlak zijn bij boeren en omwonenden. Daarnaast moeten gemeenten en provincie duidelijkheid geven over wat wel en niet mogelijk is. Mestvergisting kan dus kansen bieden voor Twente, maar alleen wanneer beleid, regelgeving, samenwerking en uitvoering goed op elkaar aansluiten.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet

3.1 Werkwijze

Voor dit verslag zijn verschillende bronnen gebruikt. Eerst is gekeken naar het Plan van Aanpak en de eerder onderzochte factoren. Daarna zijn interviews verwerkt met betrokkenen uit de praktijk. Ook zijn praktijkvoorbeelden en mogelijke best practices verzameld. Ook is er online gezocht naar bronnen. De informatie uit deze bronnen is gebruikt om de belangrijkste knelpunten en succesfactoren rondom mestvergistings en groengas in Twente in kaart te brengen. Vervolgens zijn deze factoren samengebracht in een analyse en zijn aanbevelingen opgesteld.

3.2 Interviews

Naast deskresearch zijn interviews gebruikt met betrokkenen uit de praktijk. Deze interviews geven inzicht in de uitvoering van beleid en de knelpunten die initiatiefnemers, boeren en gemeenten ervaren. Het interview met Jan ten Tije van de gemeente Wierden geeft inzicht in gemeentelijk beleid, vergunningverlening en de manier waarop mestvergistings samenhangt met het landelijk gebied (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Uit dit interview blijkt dat mestvergistings niet alleen gaat over energie, maar ook over landbouw, mestafzet, bodemkwaliteit, landschap, infrastructuur en draagvlak (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Het interview met Nico La Croix van Ekwadraat geeft inzicht in de praktijk van projectontwikkeling (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Ekwadraat begeleidt initiatiefnemers bij duurzame energieprojecten, waaronder mestvergistings. Uit dit interview blijkt dat initiatiefnemers vaak tegen problemen aanlopen bij omgevingsplannen, vergunningen, stikstof en locatiekeuze (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026).

Het interview met Kees Gorter geeft inzicht in praktijkervaring met mestvergistings (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Zijn inzichten gaan vooral over opschaling, financiële haalbaarheid, digestaatverwerking en de rol van de provincie. Uit dit interview blijkt dat grotere projecten vaak nodig zijn om mestvergistings rendabel te maken, maar dat juist grotere projecten meer afhankelijk zijn van provinciale regels (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026).

3.3 Betrouwbaarheid en beperkingen

De combinatie van deskresearch en interviews maakt het onderzoek sterker. Beleidsdocumenten laten zien wat gemeenten formeel hebben vastgelegd, terwijl interviews inzicht geven in de praktijk. Hierdoor ontstaat een beter beeld van zowel beleid als uitvoering. Tegelijkertijd kent het onderzoek beperkingen. Niet alle Twentse gemeenten zijn opnieuw geïnterviewd. Daardoor is het beeld van sommige gemeenten vooral gebaseerd op beleidsdocumenten uit het eerdere onderzoek. Ook zijn de interviews gebaseerd op de ervaringen van een beperkt aantal personen. Deze ervaringen zijn waardevol, maar geven niet automatisch een volledig beeld van alle betrokken partijen. Daarnaast veranderen regels rondom stikstof, landbouw en energie snel. Daardoor kunnen sommige inzichten in de toekomst veranderen. Het verslag moet daarom worden gezien als een onderbouwde analyse op basis van de beschikbare informatie op dit moment.

Hoofdstuk 4: Beleidscontext Twente

4.1 Uitkomsten van de eerdere gemeentelijke beleidsanalyse

In de vorige fase van het project is onderzocht hoe de veertien Twentse gemeenten omgaan met mestvergisting, biogas en groengas. De onderzochte gemeenten zijn Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Uit de analyse bleek dat gemeenten verschillende accenten leggen. Sommige gemeenten zien biogas en groengas als kansrijke onderdelen van de energietransitie. Andere gemeenten benoemen deze onderwerpen slechts beperkt of zien groengas vooral als mogelijke aanvullende oplossing voor de toekomst.

Ook bleek dat er verschillen zijn in de regels voor boerderijvergisting. In sommige gemeenten is boerderijvergisting onder voorwaarden mogelijk, bijvoorbeeld wanneer de installatie binnen het agrarisch bouwvlak staat en gebruikmaakt van eigen mest. In andere gemeenten wordt mestvergisting niet expliciet benoemd of gelden strengere beperkingen. Deze verschillen maken duidelijk dat er in Twente geen volledig uniforme aanpak bestaat. Dat hoeft niet direct problematisch te zijn, omdat gemeenten verschillende ruimtelijke omstandigheden hebben. Tegelijkertijd kan het voor initiatiefnemers lastig zijn wanneer vergelijkbare projecten per gemeente verschillend worden beoordeeld.

4.2 verschillen tussen de gemeenten

De verschillen tussen gemeenten kunnen op meerdere manieren worden verklaard. Ten eerste verschilt de mate waarin mestvergisting expliciet wordt genoemd in beleidsdocumenten. Gemeenten die mestvergisting duidelijk benoemen, geven initiatiefnemers meer richting. Gemeenten die het onderwerp nauwelijks benoemen, laten meer onzekerheid bestaan.

Ten tweede verschillen gemeenten in hun houding tegenover groengas. Sommige gemeenten zien groengas als kansrijk voor het buitengebied of moeilijk te verduurzamen gebouwen. Andere gemeenten zien groengas vooral als schaars en zetten liever in op alternatieven zoals warmtepompen, warmtenetten, zon en wind.

Ten derde speelt de actualiteit van beleid een rol. Veel regels in omgevingsplannen zijn nog gebaseerd op oude bestemmingsplannen. Deze regels zijn vaak opgesteld in een periode waarin vooral werd gedacht aan kleinschalige vergisting op het eigen erf. De praktijk verandert echter. Boeren kijken steeds vaker naar collectieve oplossingen, omdat individuele installaties financieel risicovol zijn.

Als laatste kan bestuurlijke ervaring meespelen. Gemeenten die al eerder met mestvergisting te maken hebben gehad, hebben vaak meer kennis van vergunningen, ruimtelijke effecten en draagvlak. Gemeenten zonder ervaring kunnen voorzichtiger zijn.

4.2 Gemeentelijk beleid en omgevingsplannen

Het omgevingsplan bepaalt wat op een bepaalde locatie is toegestaan. Voor mestvergisting is dit belangrijk, omdat een vergister niet zomaar overal mag worden gebouwd. Als een initiatief past binnen het omgevingsplan, kan het vergunningstraject relatief overzichtelijk verlopen. Als het initiatief niet past, is een afwijking of aanpassing nodig. Dit kan zorgen voor extra tijd,

kosten en onzekerheid. Initiatiefnemers moeten vaak onderzoeken laten uitvoeren, terwijl nog niet zeker is of de gemeente uiteindelijk toestemming geeft. Dit maakt het voor boeren en investeerders risicovol.

Vooraf collectieve mestvergisters kunnen botsen met bestaande regels. Veel beleid gaat nog uit van mestvergisting op het eigen agrarische erf. Een buurtmestvergister voor meerdere boeren past daar niet altijd goed binnen. Daardoor ontstaat spanning tussen oude regels en nieuwe vormen van samenwerking.

Actueel beleid is daarom belangrijk. Gemeenten die hun omgevingsplannen en beleidskaders aanpassen aan de huidige praktijk, kunnen meer duidelijkheid bieden. Dat betekent niet dat alles zomaar moet worden toegestaan, maar wel dat er duidelijke voorwaarden moeten zijn.

4.3 Rol van de provincie

De provincie speelt een belangrijke rol bij grotere mestvergistingprojecten. Gemeenten kunnen kleinere initiatieven vaak zelf beoordelen, maar bij opschaling, grotere hoeveelheden mest en verwerking van digestaat wordt de provincie belangrijker.

Uit het interview met Kees Gorter blijkt dat mestvergisting vaak pas rendabel wordt wanneer projecten groter worden en wanneer digestaatverwerking onderdeel is van het plan. Juist deze onderdelen vallen vaak onder provinciale regels. Daardoor kunnen gemeenten niet zelfstandig alle knelpunten oplossen (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026).

Ook zorgt onzekerheid over wat de provincie toestaat voor terughoudendheid bij boeren en investeerders. Wanneer initiatiefnemers niet weten of een groter project uiteindelijk mogelijk is, durven zij minder snel te investeren (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Een gezamenlijke Twentse aanpak richting de provincie kan daarom helpen. Als gemeenten samen optrekken, ontstaat er meer duidelijkheid en kan de regio sterker onderbouwen wat nodig is om mestvergisting mogelijk te maken.

4.4 Regionale samenwerking

Mestvergisting is een regionaal onderwerp. Meststromen, boerenbedrijven, gasnetten en infrastructuur houden zich niet aan gemeentegrenzen. Daarom is het niet logisch dat elke gemeente volledig afzonderlijk beleid ontwikkelt. Regionale samenwerking kan zorgen voor meer duidelijkheid. Gemeenten kunnen samen afspraken maken over beoordelingscriteria, locatiekeuze, vergunningverlening en communicatie. Dit voorkomt dat initiatiefnemers in elke gemeente opnieuw met andere eisen te maken krijgen.

Ook kan regionale samenwerking helpen bij het aanwijzen van kansrijke locaties. Niet elke gemeente hoeft zelf een grote vergister te hebben. Soms kan een goed gekozen locatie voor meerdere gemeenten of boerenclusters beter werken dan meerdere kleine installaties verspreid over de regio. Een gezamenlijke Twentse handreiking kan hierbij helpen. Zo'n handreiking kan gemeenten ondersteunen bij het beoordelen van initiatieven en zorgen voor meer uniformiteit, zonder dat gemeenten hun eigen afwegingsruimte volledig verliezen.

Hoofdstuk 5: Knelpunten en succesfactoren

5.1 Regelgeving en vergunningverlening

Regelgeving en vergunningverlening vormen een van de belangrijkste knelpunten bij mestvergisting. Een initiatiefnemer moet voldoen aan verschillende regels, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu, geur, veiligheid, verkeer, natuur en stikstof.

Een eerste probleem is dat mestvergistingsinstallaties niet altijd passen binnen het omgevingsplan. Als een installatie niet past, moet de gemeente beoordelen of afwijking mogelijk is. Bij kleinere afwijkingen kan het college van B&W soms beslissen. Bij grotere afwijkingen kan ook de gemeenteraad betrokken worden. Dit maakt het proces langer en onzekerder.

Daarnaast spelen natuur en stikstofregels een grote rol. Wanneer een initiatief leidt tot stikstofdepositie op kwetsbare natuurgebieden, kan een natuurvergunning nodig zijn. In de praktijk kan dit projecten vertragen of zelfs onmogelijk maken. Uit het interview met Nico La Croix blijkt dat onzekerheid en lange doorlooptijden grote problemen zijn voor initiatiefnemers (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Zij moeten vaak al geld uitgeven aan onderzoeken en advies voordat duidelijk is of een project mag doorgaan. Daardoor haken sommige initiatiefnemers af.

Ook uit het interview met Jan ten Tije blijkt dat vergunningverlening meerdere afwegingen vraagt (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). De gemeente kijkt niet alleen naar energieopwekking, maar ook naar landschap, woningen in de omgeving, verkeer, geur, veiligheid, milieueffecten en draagvlak. Regelgeving is dus zowel een noodzakelijke bescherming van de leefomgeving als een mogelijke belemmering voor projecten. Een succesfactor is dat gemeenten vooraf duidelijk maken welke voorwaarden gelden. Hierdoor weten initiatiefnemers eerder waar zij aan toe zijn.

5.2 Verouderd of onduidelijk beleid

Een tweede belangrijk knelpunt is verouderd of onduidelijk beleid. In sommige gemeenten zijn regels voor mestvergisting al jaren geleden opgesteld. Deze regels passen niet altijd meer bij de huidige praktijk. Vroeger werd mestvergisting vooral gezien als een installatie op het eigen erf van een boer. Tegenwoordig kijken boeren vaker naar collectieve oplossingen, zoals een buurtmestvergister. Dit komt doordat individuele vergisters financieel risicovol zijn en veel investeringen vragen. Door samen te werken kunnen boeren kosten en risico's delen.

Het probleem is dat collectieve installaties vaak groter zijn en niet altijd binnen bestaande beleidskaders passen. Hierdoor moet er vaker maatwerk worden geleverd. Dat kost tijd en zorgt voor onzekerheid. Het interview met Jan ten Tije laat dit duidelijk zien. De gemeente Wierden heeft al langer beleid voor mestvergisting, maar dit beleid is volgens hem verouderd (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Het beleid is vooral gericht op verwerking van eigen mest op het eigen bedrijf. Nieuwe collectieve initiatieven passen daar minder goed bij.

Actueel beleid is daarom een succesfactor (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Gemeenten die hun beleid aanpassen aan moderne vormen van mestvergisting, kunnen beter inspelen op de praktijk. Dit betekent niet dat alle initiatieven automatisch moeten worden toegestaan. Het betekent wel dat gemeenten duidelijke regels moeten maken voor verschillende vormen van mestvergisting, zoals boerderijvergisting, collectieve vergisting en grotere installaties.

5.3 Bestuurlijke ambitie

Bestuurlijke ambitie speelt een belangrijke rol bij het stimuleren van mestvergisting en groengas. Gemeenten die duidelijk aangeven dat zij mestvergisting belangrijk vinden, geven richting aan initiatiefnemers en ambtenaren. Daardoor ontstaat meer duidelijkheid over de gewenste ontwikkeling. Een ambitie moet wel concreet zijn. Alleen zeggen dat duurzaamheid belangrijk is, is onvoldoende. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld vastleggen hoeveel groengas zij willen produceren, welk deel van de lokale meststromen zij willen benutten of welke locaties zij kansrijk vinden.

Uit het interview met Nico La Croix blijkt dat duidelijke gemeentelijke ambities kunnen helpen. Wanneer een gemeente concreet aangeeft dat zij mestvergisting wil stimuleren, laat zij zien dat er bestuurlijk belang is bij zulke projecten. Dit kan initiatiefnemers meer vertrouwen geven (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026).

Toch is ambitie alleen niet genoeg. Een gemeente kan wel positief zijn over groengas, maar als het omgevingsplan geen ruimte biedt, blijft uitvoering lastig. Bestuurlijke ambitie moet daarom worden gekoppeld aan ruimtelijke regels, vergunningprocedures en locatiebeleid. Een succesfactor is dus dat gemeenten hun ambities vertalen naar uitvoerbaar beleid. Dat betekent dat visie, regels en praktijk op elkaar moeten aansluiten.

5.4 Financiële haalbaarheid

Mestvergisting vraagt om grote investeringen. Voor boeren is dit een risico, zeker omdat de Financiële haalbaarheid is een bepalende factor voor mestvergisting. Een mestvergistingsinstallatie vraagt om hoge investeringen. Daarnaast moeten initiatiefnemers kosten maken voor onderzoek, vergunningen, advies en technische voorbereiding. Deze kosten worden vaak gemaakt voordat zeker is of het project door kan gaan.

Voor boeren is dit een groot risico. Veel agrarische bedrijven hebben te maken met onzekerheid over hun toekomst. Door strengere regels, veranderend landbouwbeleid en onzekerheid over mestafzet weten boeren niet altijd hoe hun bedrijf er over tien jaar uitziet. Daardoor is investeren in een dure installatie niet vanzelfsprekend. Ook banken zijn voorzichtig met financiering. Wanneer vergunningen onzeker zijn of de businesscase kwetsbaar is, zijn financiers minder snel bereid om geld te verstrekken.

Subsidies spelen daarom een belangrijke rol. Wanneer er subsidiemogelijkheden zijn, neemt de interesse in mestvergisting vaak toe. Zonder financiële steun blijft de drempel hoog.

Uit het interview met Kees Gorter blijkt dat opschaling belangrijk is voor de financiële haalbaarheid (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Grotere installaties kunnen efficiënter zijn en meer opbrengsten opleveren.

Een succesfactor is daarom dat projecten niet alleen technisch mogelijk zijn, maar ook financieel realistisch (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Gemeenten kunnen hierbij helpen door duidelijkheid te bieden over procedures en locaties, zodat initiatiefnemers minder onzekerheid hebben in het voortraject.

5.5 Samenwerking tussen partijen

Mestvergistings vraagt samenwerking tussen veel verschillende partijen. Boeren, gemeenten, provincie, adviesbureaus, technologiebedrijven, netbeheerders, omwonenden en investeerders spelen allemaal een rol. Bij collectieve mestvergistings is samenwerking extra belangrijk. Meerdere boeren moeten afspraken maken over mestaanvoer, eigendom, kosten, opbrengsten en risico's. Dit vraagt vertrouwen en duidelijke afspraken. Gemeenten spelen hierbij een faciliterende rol. Zij moeten duidelijkheid geven over vergunningen, locatiekeuze en beleidskaders. Daarnaast kunnen zij partijen met elkaar in contact brengen en zorgen dat initiatieven goed worden afgestemd met andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Uit het interview met Jan ten Tije blijkt dat samenwerking in Wierden een belangrijk sterk punt is. De gemeente zoekt actief contact met boeren en kijkt samen met hen naar de mogelijkheden van een buurtmestvergister. Dit laat zien dat een gemeente niet alleen hoeft te wachten op formele aanvragen, maar ook aan de voorkant kan meedenken (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Ook uit het interview met Kees Gorter blijkt dat samenwerking belangrijk is. Volgens hem is een gezamenlijke Twentse aanpak richting de provincie sterker dan losse initiatieven (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Daarmee kan de regio duidelijker maken welke ruimte nodig is voor opschaling.

Een succesfactor is dus dat partijen elkaar vroeg in het proces vinden. Hoe eerder boeren, gemeente, provincie en andere partijen samenwerken, hoe groter de kans dat knelpunten op tijd worden opgelost.

5.6 Draagvlak bij boeren en omwonenden

Draagvlak is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van mestvergistingsprojecten. Zonder draagvlak kunnen initiatieven vertragen of vastlopen, ook wanneer ze technisch en juridisch mogelijk zijn. Bij boeren speelt vooral de vraag of mestvergistings past binnen hun bedrijf. Sommige boeren zien kansen, bijvoorbeeld door mest beter te benutten, extra inkomsten te krijgen of bij te dragen aan duurzame energie. Andere boeren zijn terughoudend. Zij willen geen extra werk, zijn onzeker over de toekomst van hun bedrijf of vinden de investering te risicovol.

Uit het interview met Jan ten Tije blijkt dat deze onzekerheid in de landbouw een grote rol speelt. Boeren weten niet altijd hoe hun bedrijf zich ontwikkelt. Daardoor is het lastig om grote langetermijninvesteringen te doen (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Ook bij omwonenden is draagvlak niet vanzelfsprekend. Zij kunnen zorgen hebben over geur, verkeer, geluid, veiligheid en aantasting van het landschap. Vooral wanneer mensen negatieve ervaringen kennen met oudere vergisters, kan er weerstand ontstaan. Volgens Jan ten Tije is

het belangrijk dat de initiatiefnemer zelf met de omgeving in gesprek gaat (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). De gemeente kan uitleg geven over procedures en beleid, maar het vertrouwen moet vooral ontstaan tussen initiatiefnemer en omwonenden. Een lokale boer die bekend is in de buurt heeft vaak meer vertrouwen dan een externe investeerder.

Nico La Croix geeft aan dat excursies naar moderne mestvergisters kunnen helpen (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Door mensen te laten zien hoe een professionele installatie werkt, kunnen zorgen worden verminderd. Dit is belangrijk omdat moderne installaties vaak beter worden beheerd dan oudere voorbeelden waar mensen soms negatieve beelden bij hebben. Draagvlak is daarom zowel een knelpunt als een succesfactor. Als omwonenden en boeren niet goed worden meegenomen, ontstaat er weerstand. Als er vroegtijdig en transparant wordt gecommuniceerd, kan juist vertrouwen ontstaan.

5.7 Locatie en infrastructuur

Niet elke locatie is geschikt voor mestvergisting. Locatiekeuze is daarom een belangrijke factor. Een geschikte locatie moet niet alleen ruimtelijk passen, maar ook technisch, juridisch en maatschappelijk haalbaar zijn. Bij locatiekeuze spelen verschillende factoren mee. Er moet worden gekeken naar afstand tot woningen, verkeersbewegingen, geur, veiligheid, landschappelijke inpassing en nabijheid van natuurgebieden. Ook stikstofeffecten kunnen bepalen of een locatie haalbaar is. Daarnaast is infrastructuur belangrijk. Groengas moet kunnen worden ingevoegd in het gasnet. Als er onvoldoende gasnetcapaciteit is, kan een project moeilijk uitvoerbaar zijn. Ook stroomaansluitingen en netcongestie kunnen problemen veroorzaken.

Uit het interview met Jan ten Tije blijkt dat infrastructuur een concreet knelpunt kan zijn (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Niet overal is voldoende capaciteit op het gasnet en ook netcongestie kan gevolgen hebben voor projecten.

Nico La Croix benadrukt het belang van een objectieve locatiebenadering (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Daarbij kunnen criteria worden gebruikt zoals mestaanbod, gasnetcapaciteit, ontsluiting, afstand tot woningen en ligging ten opzichte van natuurgebieden. Door vooraf kansrijke locaties in beeld te brengen, kunnen procedures duidelijker en sneller worden. Een succesfactor is daarom dat gemeenten niet pas bij een aanvraag nadenken over locatiekeuze, maar vooraf beleid ontwikkelen voor geschikte locaties. Dit geeft initiatiefnemers duidelijkheid en kan weerstand verminderen.

Hoofdstuk 6: Praktijkvoorbeelden

6.1 Gemeente Wierden

De gemeente Wierden is een interessant praktijkvoorbeeld, omdat de gemeente al langer beleid heeft voor mestvergisting, maar dit beleid volgens het interview met Jan ten Tije inmiddels verouderd is (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Het bestaande beleid is vooral gericht op kleinere mestvergisters op het eigen erf van een boer. De praktijk ontwikkelt zich echter steeds meer richting collectieve oplossingen (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Volgens Jan ten Tije is Wierden niet tegen mestvergisting (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). De gemeente kijkt juist actief mee met initiatieven en onderzoekt samen met boeren de mogelijkheden van een buurtmestvergister. Een buurtmestvergister kan voordelen hebben, omdat meerdere boeren samen mest aanleveren en de investering en risico's delen. Ook kan een grotere locatie ruimtelijk beter worden ingepast dan meerdere kleine installaties verspreid over het buitengebied (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Tegelijkertijd zijn er ook knelpunten. Het beleid sluit niet goed aan op collectieve initiatieven. Daarnaast spelen onzekerheid in de landbouw, financiering, gasnetcapaciteit, netcongestie, stikstof, natuurregels en draagvlak een rol. Omwonenden kunnen zorgen hebben over geur, verkeer, veiligheid en landschap (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Een belangrijke succesfactor in Wierden is de samenwerking met boeren (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). De gemeente wacht niet alleen af tot er formele aanvragen binnenkomen, maar denkt aan de voorkant mee. Dit gebeurt onder andere via contacten met boerenorganisaties en lokale agrarische partijen. De les uit Wierden is dat verouderd beleid een belemmering kan vormen, ook wanneer een gemeente positief of meedenkend is (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Als gemeenten collectieve mestvergisting mogelijk willen maken, moeten zij hun beleid actualiseren en duidelijke voorwaarden opstellen.

6.2 E-kwadraat

Het interview met Nico La Croix van E-kwadraat geeft inzicht in de praktijk van projectontwikkeling (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). E-kwadraat begeleidt verschillende partijen bij duurzame energieprojecten, waaronder mestvergisting. Daardoor heeft dit interview vooral waarde voor het begrijpen van vergunningstrajecten, locatiekeuze en onzekerheden voor initiatiefnemers. Een belangrijk knelpunt dat uit het interview naar voren komt, is het omgevingsplan (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). In veel gevallen staat het omgevingsplan mestvergisting niet zomaar toe. Wanneer een initiatief niet past binnen het omgevingsplan, is een afwijking nodig. Dit kan leiden tot extra procedures, langere doorlooptijden en onzekerheid (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026).

Volgens Nico La Croix is vooral de onvoorspelbaarheid lastig (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Initiatiefnemers weten vooraf niet altijd hoe het college van B&W of de gemeenteraad zal besluiten. Hierdoor moeten zij kosten maken zonder zekerheid dat het project uiteindelijk gerealiseerd kan worden. Daarnaast noemt E-kwadraat stikstof als belangrijk knelpunt. Wanneer een project effect heeft op stikstofgevoelige natuurgebieden, kan een natuurvergunning nodig zijn. Dit kan projecten sterk vertragen of zelfs blokkeren. Een belangrijke aanbeveling uit het interview is dat gemeenten duidelijke ambities moeten formuleren. Wanneer een gemeente aangeeft hoeveel groengas zij wil produceren of welk deel van de lokale mest zij wil benutten, ontstaat meer richting. Ook adviseert Nico La Croix om te werken met objectieve locatiecriteriën. Daardoor kan sneller worden bepaald waar mestvergistingskansrijk is (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026).

De les uit dit praktijkvoorbeeld is dat initiatiefnemers behoefte hebben aan duidelijkheid. Gemeenten kunnen projecten helpen door vooraf heldere ambities, regels en locatiecriteriën op te stellen.

6.3 Praktijkervaring Kees Gorter

Het interview met Kees Gorter geeft vooral inzicht in de praktijk van mestvergistingsoplossingen, opschaling en financiële haalbaarheid (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Kees Gorter heeft ervaring met mestvergistingsoplossingen en is betrokken bij ontwikkelingen in Twente. Een belangrijk inzicht uit het interview is dat mestvergistingsoplossingen vaak pas rendabel worden bij voldoende schaalgroottes. Kleine installaties kunnen financieel kwetsbaar zijn. Grotere of collectieve projecten kunnen efficiënter zijn, maar brengen ook meer regels en afstemming met zich mee (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026).

Volgens Kees Gorter is digestaatverwerking belangrijk voor de businesscase (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Na vergisting blijft digestaat over. Wanneer dit digestaat goed kan worden verwerkt, gescheiden of benut, kan dit bijdragen aan de financiële haalbaarheid. Denk aan het verminderen van transportkosten of het produceren van bruikbare meststoffen. Kees Gorter benadrukt ook de rol van de provincie (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Grotere projecten en verwerkingstechnieken vallen vaak onder provinciale regels. Daardoor kunnen gemeenten niet alles zelfstandig oplossen. Onzekerheid over wat de provincie toestaat, kan boeren en investeerders terughoudend maken (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026).

Een belangrijke les uit dit interview is dat een gezamenlijke Twentse aanpak sterker is dan losse initiatieven per gemeente. Als gemeenten gezamenlijk richting de provincie optrekken, kan er meer duidelijkheid ontstaan over opschaling, digestaatverwerking en regionale kansen.

6.4 Vergelijking tussen de interviews

De drie interviews laten samen zien dat mestvergistingsoplossingen een breed en complex onderwerp is. Jan ten Tije laat vooral de gemeentelijke kant zien. Zijn interview maakt duidelijk dat beleid, ruimtelijke ordening, landbouw, infrastructuur en draagvlak sterk met elkaar verbonden zijn (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Nico La Croix laat vooral de kant van initiatiefnemers en projectontwikkeling zien. Zijn interview maakt duidelijk dat onzekerheid, lange procedures, omgevingsplannen en stikstof belangrijke belemmeringen vormen (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026).

Kees Gorter laat vooral de praktijk- en business kant zien. Zijn interview benadrukt dat opschaling, digestaatverwerking en provinciale regels bepalend zijn voor de haalbaarheid van mestvergisting (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Samen laten de interviews zien dat stimulerend beleid niet uit een maatregel bestaat. Gemeenten moeten zorgen voor duidelijke regels, actuele beleidskaders, samenwerking met boeren, afstemming met de provincie, geschikte locaties en goede communicatie met omwonenden.

De belangrijkste overeenkomst tussen de interviews is dat mestvergisting alleen kansrijk is wanneer verschillende factoren tegelijk goed geregeld zijn. Een positief beleidsdoel is niet genoeg. Ook vergunningen, financiën, draagvlak, infrastructuur en samenwerking moeten op orde zijn.

Hoofdstuk 7: Analyse gemeenten

West-Overijssel & Twente in beeld

Koplopers 9 gemeenten	Middengroep 8 gemeenten	Achterblijvers 6 gemeenten	Niet beoordeeld 2 gemeenten
TWENTE Tubbergen Rijssen-Holten Dinkelland Twenterand Hof van Twente WEST-OVERIJSSSEL Staphorst Raalte Dalfsen Ommen	TWENTE Losser Wierden Almelo Enschede WEST-OVERIJSSSEL Olst-Wijhe Hardenberg Zwartewaterland Steenwijkerland	TWENTE Borne Haaksbergen Hengelo Oldenzaal Hellendoorn WEST-OVERIJSSSEL Kampen	WEST-OVERIJSSSEL Deventer Zwolle

Bronnen: Twentse analyse + Analyse West-Overijssel mestvergisting/groengas · juni 2026

Figuur 1: Gemeenten in beeld, (RES West-Overijssel, 2026).

Op bovenstaand tabel zijn de gemeenten in West-Overijssel en Twente te zien. Deze zijn onderverdeeld in de groepen:

1. **Koplopers:** de koplopers laten zien welke gemeenten al veel ruimte, ambitie of ervaring hebben met mestvergisting en groengas.
2. **Middengroep:** de middengroep laat zien welke gemeenten mogelijkheden bieden, maar nog beperkingen of onduidelijkheden hebben. Hier liggen kansen om beleid verder te verbeteren of te harmoniseren.
3. **Achterblijvers:** de achterblijvers maken zichtbaar waar beleid weinig aandacht geeft aan mestvergisting, waar regels beperkend zijn of waar nog weinig concrete ruimte is.
4. **Niet beoordeeld:** van deze gemeenten is verder geen informatie beschikbaar.

De indeling laat zien dat gemeenten in Overijssel verschillend omgaan met mestvergisting en groengas. Sommige gemeenten hebben al duidelijke ambities, concrete regels of ervaring met vergunningverlening. Andere gemeenten bieden wel mogelijkheden, maar werken nog met algemene regels, verouderd beleid of per initiatief. Daardoor krijgen vergelijkbare projecten niet overal dezelfde kansen. De verschillen maken duidelijk dat regionale afstemming nodig is, zodat gemeenten meer kunnen leren van elkaars beleid en vergunningverlening (RES West-Overijssel, 2026).

Hoofdstuk 8: Best practices

8.1 Hergebruik van bestaande locaties en infrastructuur

Een eerste terugkerende best practice is het benutten van locaties waar al infrastructuur aanwezig is. Hierdoor kan de ruimtelijke impact van een project worden beperkt en is vaak minder aanvullende infrastructuur nodig.

Een voorbeeld hiervan is het project van de coöperatie Wijnjewoude Energie Neutraal (WEN) in de Friese gemeente Opsterland. Hier wordt gewerkt aan een collectieve mestvergister voor ongeveer dertig deelnemende veehouders (WEN, 2025). Opvallend is dat de installatie wordt ontwikkeld op het terrein van een voormalige rioolwaterzuivering. Door gebruik te maken van een locatie die al een technische functie had, wordt voorkomen dat een nieuwe installatie midden in het buitengebied moet worden gerealiseerd. Daarnaast was op de locatie al een deel van de benodigde infrastructuur aanwezig (WEN, 2025).

Deze aanpak sluit aan bij de observatie van Nico la Croix dat een objectieve locatiekeuze essentieel is voor het maatschappelijk draagvlak van mestvergisting. Wanneer locaties worden geselecteerd op basis van vooraf vastgestelde criteria, zoals bestaande infrastructuur, bereikbaarheid en afstand tot woningen, ontstaat een beter uitlegbare afweging dan wanneer locaties uitsluitend op initiatief van individuele ondernemers worden gekozen (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026).

De praktijkvoorbeelden laten daarmee zien dat succesvolle projecten vaak aansluiten bij bestaande ruimtelijke structuren in plaats van volledig nieuwe locaties te ontwikkelen.

8.2 Vroege participatie en lokaal draagvlak

Een tweede best practice is het vroegtijdig betrekken van de omgeving. In vrijwel alle gesprekken kwam naar voren dat maatschappelijke acceptatie een belangrijke voorwaarde vormt voor de realisatie van mestvergistingsprojecten.

In Wijnjewoude werd vanaf de eerste planvorming geïnvesteerd in contact met omwonenden en andere belanghebbenden. De omgeving werd niet pas geïnformeerd nadat belangrijke keuzes waren gemaakt, maar werd al betrokken bij de locatiekeuze en de verdere ontwikkeling van het project (WEN, 2025). Hierdoor ontstond ruimte om zorgen en wensen vroegtijdig mee te nemen.

Dat vroege participatie van belang is, blijkt ook uit ervaringen binnen Twente. Bij de realisatie van de mestvergistingsinstallatie van Twente in Zenderen ontstond weerstand onder omwonenden, waarbij onder meer werd gewezen op zorgen over geurhinder en de beperkte betrokkenheid van de omgeving in de beginfase van het project (Pennings, 2020). Hoewel de installatie technisch en economisch succesvol functioneert, laat dit voorbeeld zien dat draagvlak niet automatisch volgt uit de maatschappelijke meerwaarde van een project.

De onderzochte voorbeelden suggereren dat succesvolle projecten niet alleen investeren in techniek en financiering, maar ook in het opbouwen van vertrouwen bij de omgeving.

8.3 Samenwerking als basis voor schaalvergroting

Een derde best practice betreft samenwerking tussen agrarische ondernemers. Hoewel de vorm verschilt, blijkt samenwerking in vrijwel alle succesvolle projecten een belangrijke voorwaarde om voldoende schaalgrootte te bereiken.

In Wijnjewoude leveren ongeveer dertig veehouders hun dagverse mest aan een centrale installatie. Door deze gezamenlijke aanpak ontstaat voldoende volume om technieken zoals groengasopwerking en stikstofterugwinning economisch haalbaar te maken (WEN, 2025).

Het project Groen Gas Erop in het Noord-Brabantse Knegsel laat echter zien dat samenwerking ook anders kan worden georganiseerd. Daar beschikken twee melkveehouders ieder over een eigen mono-mestvergister. Het geproduceerde biogas wordt vervolgens via een gezamenlijke infrastructuur naar één centrale groengashub getransporteerd, waar het wordt opgewerkt tot aardgaskwaliteit (DLV Advies, 2026). De mest blijft hierdoor op de eigen bedrijven, terwijl toch wordt geprofiteerd van gezamenlijke investeringen in opwerking en invoeding.

De vergelijking tussen beide voorbeelden laat zien dat succesvolle projecten verschillende organisatievormen kunnen hebben. De overeenkomst is niet de schaal of de techniek, maar de bereidheid om gezamenlijk op te trekken waar dit economische of organisatorische voordelen oplevert.

8.4 Provinciale ondersteuning en experimenteerruimte

Een vierde best practice is actieve betrokkenheid van de provincie. De onderzochte voorbeelden laten zien dat provincies een belangrijke rol kunnen spelen bij het creëren van ruimte voor innovatie en het begeleiden van complexe vergunningstrajecten.

In Friesland kreeg het project in Wijnjewoude de status van pilot binnen de zogenoemde Friese Drieslag. Hierdoor ontstond ruimte om nieuwe technieken te testen en ervaring op te doen met maatwerk in de vergunningverlening (WEN, 2025). De provincie trad hierbij niet uitsluitend op als vergunningverlener, maar ook als partner in de ontwikkeling van het project.

Ook het programma Triple P+ laat zien hoe provinciale samenwerking kan bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe concepten voor mestverwerking. Binnen dit initiatief werken de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe samen met het ministerie van LNV en verschillende kennispartners aan een integrale aanpak van mestverwerking, emissiereductie en groengasproductie (Mestverwaarding.nl, 2026).

De voorbeelden maken duidelijk dat succesvolle projecten vaak worden ondersteund door overheden die actief meedenken over oplossingen en experimenteerruimte bieden voor nieuwe technieken en werkwijzen.

8.5 Integrale koppeling van maatschappelijke opgaven

Een vijfde best practice is het combineren van meerdere maatschappelijke opgaven binnen één project. De meest succesvolle initiatieven richten zich niet uitsluitend op de productie van hernieuwbare energie, maar verbinden deze met andere beleidsdoelen.

Het project in Wijnjewoude vormt hiervan een duidelijk voorbeeld. Naast de productie van biogas wordt gewerkt met een stikstofstripper die stikstof uit het digestaat terugwint. Hierdoor

ontstaat een organische kunstmestvervanger en wordt tegelijkertijd gewerkt aan een efficiëntere benutting van nutriënten (WEN, 2025).

Ook Triple P+ is gebaseerd op deze gedachte. Binnen dit programma worden emissiereductie, groengasproductie en nutriëntenhergebruik niet als afzonderlijke vraagstukken behandeld, maar als onderdelen van één samenhangend systeem (Provincie Groningen, sd).

Deze integrale benadering vergroot de maatschappelijke waarde van projecten en maakt het mogelijk om verschillende beleidsdoelen tegelijkertijd te ondersteunen. De praktijkvoorbeelden laten zien dat juist deze combinatie van doelen vaak een belangrijke factor is in de ontwikkeling van succesvolle initiatieven.

Hoofdstuk 9: Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat mestvergisting in Twente veel kansen biedt, maar ook een complexe opgave is. Beleidskaders, vergunningen, samenwerking en draagvlak hangen sterk met elkaar samen en bepalen in grote mate of projecten kunnen slagen. De analyse van de veertien Twentse gemeenten laat zien dat er grote verschillen bestaan in hoe mestvergisting en groengas in het beleid zijn opgenomen. In het verslag staat hierover: “De verschillen in beleid tussen de Twentse gemeenten kunnen bij gemeentegrensoverschrijdende initiatieven leiden tot uiteenlopende procedures, wat een belemmering kan vormen voor de realisatie daarvan” (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Door deze verschillen weten initiatiefnemers vaak niet waar zij aan toe zijn, waardoor het lastig is om projecten op een voorspelbare en efficiënte manier te ontwikkelen.

Daarnaast blijkt dat veel beleidsdocumenten verouderd zijn en niet goed aansluiten op de huidige praktijk. Gemeenten werken vaak nog met regels uit een periode waarin vooral kleine mestvergisters centraal stonden, terwijl tegenwoordig juist grotere en gezamenlijke installaties steeds vaker voorkomen. Hierdoor passen nieuwe plannen regelmatig niet binnen bestaande omgevingsplannen, wat leidt tot lange procedures, extra kosten en onzekerheid. Uit het interview met de gemeente Wierden blijkt dat het beleid daar tien tot vijftien jaar oud is en niet meer aansluit bij de schaal en organisatie van moderne mestvergisting. Gemeenten die hun beleid actualiseren en duidelijke voorwaarden opstellen, kunnen initiatiefnemers beter ondersteunen en knelpunten eerder signaleren.

Vergunningverlening vormt een belangrijk knelpunt, vooral door onzekerheid rondom stikstof, natuurvergunningen en de interpretatie van omgevingsplannen. Initiatiefnemers moeten vaak al aanzienlijke kosten maken voordat duidelijk is of een project kan doorgaan. Dit zorgt voor grote financiële risico's, zeker omdat boeren al te maken hebben met onzekerheid over de toekomst van hun bedrijf. Uit de interviews blijkt dat de financiële haalbaarheid sterk samenhangt met de schaal van het project: grotere installaties zijn efficiënter en rendabeler, maar vallen vaker onder provinciale regels. Hierdoor speelt de provincie een belangrijke rol bij opschaling en het bieden van duidelijkheid richting initiatiefnemers.

Samenwerking tussen partijen blijkt een belangrijke succesfactor. Gemeenten die vroegtijdig meedenken en actief contact zoeken met boeren, zoals in Wierden, zorgen voor meer vertrouwen en duidelijkheid. Ook regionale samenwerking richting de provincie is nodig om knelpunten gezamenlijk op te lossen en de positie van Twente te versterken. Daarnaast is draagvlak bij boeren en omwonenden essentieel. Zonder draagvlak kunnen projecten vertragen of zelfs stilvallen, ook wanneer ze technisch en juridisch mogelijk zijn. Vroege betrokkenheid en open communicatie zijn daarom onmisbaar.

Praktijkvoorbeelden uit andere regio's laten zien dat succesvolle projecten vaak gebruikmaken van bestaande locaties en infrastructuur, vroegtijdig betrokkenheid organiseren, samenwerking tussen verschillende partijen stimuleren, profiteren van actieve provinciale ondersteuning en groengasproductie koppelen aan bredere maatschappelijke doelen zoals emissiereductie en nutriëntenhergebruik. Deze inzichten vormen waardevolle voorbeelden voor de verdere ontwikkeling van mestvergisting in Twente.

Samengevat biedt mestvergisting duidelijke kansen voor emissiereductie, duurzame energie en een toekomstbestendige landbouw in Twente. Deze kansen kunnen echter alleen worden benut wanneer beleid, regelgeving en uitvoering beter op elkaar aansluiten. De regio staat voor de opgave om verschillen tussen gemeenten te verkleinen, beleid te actualiseren en

samenwerking te versterken. Door deze elementen gezamenlijk aan te pakken ontstaat een stevige basis voor verdere beleidsontwikkeling. De aanbevelingen in het volgende hoofdstuk sluiten hier logisch op aan.

Hoofdstuk 10: Aanbevelingen

Actualiseer gemeentelijk beleid

Om de ontwikkeling van mestvergisting in Twente te stimuleren, is het noodzakelijk om verouderd beleid te actualiseren. Uit de eerder gemaakte analyse van de veertien Twentse gemeenten is gebleken dat veel beleidsdocumenten verouderd zijn (Aydin et al., 2026). Dit geldt vooral voor de bestemmingsplannen die gemiddeld tien tot vijftien jaar oud zijn. In deze oude documenten is bij het grootste deel van de gemeenten amper iets vastgelegd over mestvergisting, of is er sprake van verouderde beleidsdocumenten die tegenstrijdig zijn de andere, nieuwere beleidsdocumenten. Dit laatste is vaak het geval bij de verouderde bestemmingsplannen die tegenstrijdig zijn met een nieuwere energievisie of klimaatprogramma van de gemeente (Aydin et al., 2026).

Uit het interview met Jan ten Tije, beleidsadviseur bij de gemeente Wierden, bleek dat een verouderd beleid voor aanzienlijke problemen zorgt (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Het bestaande beleid in Wierden is ongeveer tien tot vijftien jaar oud en volgens Jan inmiddels verouderd. Het beleid is namelijk ontstaan in een periode waarin er vooral veel zorgen waren over grote mestvergisters en co-vergisting. Daarom zijn er toen strakke regels opgesteld waarin de focus werd gelegd op mestverwerking op het eigen erf om deze zorgen te verminderen (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Tegenwoordig sluit dit beleid echter niet goed meer aan op de huidige situatie, doordat veel initiatieven nu groter of collectiever zijn (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Voor een boer is een kleine mestvergister op zijn eigen boerderij vaak immers financieel niet haalbaar, waardoor zij liever willen samenwerken met andere boeren om de financiën en het risico te verdelen, zodat een mestvergistingsinstallatie financieel rendabel wordt. Dit heeft als gevolg dat nieuwe initiatieven vaak niet op het bestaande beleid aansluiten (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026).

Concluderend kan zowel uit de analyse van de beleidsdocumenten van de Twentse gemeenten als het interview met Jan ten Tije gesteld worden dat het beleid verouderd is, wat een belemmering vormt voor het ontwikkelen van nieuwe mestvergistingsinstallaties. Als gemeenten collectieve mestvergisting mogelijk willen maken, moeten zij daarom hun beleid actualiseren, waarin duidelijk wordt aangegeven wat de voorwaarden zijn voor mestvergisting, zodat boeren weten waar zij aan toe zijn.

Maak ambities concreet

Om de ontwikkeling van mestvergisting en groengas in de regio Twente mogelijk te maken en te stimuleren, is het noodzakelijk dat de Twentse gemeenten concrete ambities vastleggen in hun beleid. Er moet een duidelijk doel worden gesteld waar zowel de gemeente als de boeren en andere betrokkenen naar toe kunnen werken.

Nico la Croix van adviesbureau Ekwadraat geeft aan dat de huidige omgevingsplannen de bouw van vergistingsinstallaties vaak niet toestaan (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Hierdoor hebben initiatiefnemers een vergunning nodig om af te wijken van het omgevingsplan, wat vaak zorgt voor tijdrovende procedures. Daarnaast gaf Nico tijdens het interview aan dat gemeenten vaak geen duidelijk beleid hebben, waardoor het veel tijd kost

om duidelijkheid te krijgen of het ontvangen van een vergunning wel of niet mogelijk is, wat ook weer zorgt voor een lange doorlooptijd (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Dit leidt tot grote onzekerheid, onvoorspelbaarheid en hoge ontwikkelkosten die boeren uit eigen zak moeten betalen. Hierdoor haken geïnteresseerde boeren sneller af. Om dit te voorkomen, is het daarom noodzakelijk dat gemeenten concrete ambities opstellen waarin duidelijk wordt aangegeven wat hun positie tegenover mestvergistingsprojecten is en welke doelen ze willen behalen.

Volgens Nico la Croix helpt het formuleren van een bepaalde ambitie om mestvergistingsprojecten te stimuleren (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Gemeenten kunnen bijvoorbeeld vastleggen dat zij voor 2035 ten minste 75% van de lokaal geproduceerde mest willen vergisten of een specifieke hoeveelheid kubieke meter groengas willen opwekken uit aanwezige reststromen. Dergelijke ambities geven de gemeente een doel om naar toe te werken, zodat er bewuster wordt omgegaan met beleid over mestvergistingsprojecten en er wordt nagedacht hoe dit het best ten uitvoerlegging kan worden gesteld. Daarnaast halen dergelijke ambities een stukje onzekerheid en onvoorspelbaarheid weg bij mestvergistingsprojecten, doordat door middel van de ambities duidelijk wordt aangegeven of een gemeente belang heeft bij mestvergistingsprojecten of niet. Dit zorgt ervoor dat geïnteresseerde boeren minder risico's ervaren bij mestvergistingsprojecten.

Ontwikkel een Twentse handreiking

Om mestvergistingsprojecten te stimuleren, is het handig om een gezamenlijke Twentse handreiking te ontwikkelen, waarin het beleid van de gemeenten wordt geüniformeerd. Dit advies wordt aangemoedigd door Jan ten Tije (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Volgens hem is het belangrijk om overzichtelijk te hebben welk beleid met bijbehorende regels de veertien Twentse gemeenten hebben en wat daarvan geleerd kan worden (J. Ten Tije, persoonlijke communicatie, 13 mei 2026). Een efficiënte manier om dit te realiseren is het ontwikkelen van een gezamenlijke Twentse handreiking. Op deze manier hoeven gemeenten niet langer individueel het wiel uit te vinden, wat de efficiëntie van beleidsvorming aanzienlijk vergroot. Bovendien vergroot een uniforme aanpak de duidelijkheid en voorspelbaarheid van mestvergistingsprojecten voor boeren en initiatiefnemers, die nu vaak te maken hebben met wisselende regels en onzekerheid per gemeente.

Naast Jan ten Tije staat ook Kees Gorter achter een verenigd Twente als het gaat om mestvergistingsprojecten. Hij ziet regionale samenwerking als cruciaal voor het versterken van de positie van Twente richting de provincie (J. ten Tije; Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Dit is belangrijk, aangezien de provincie een belangrijke rol speelt bij grotere mestvergistingsprojecten. Provinciale regels bepalen grotendeels wat wel en niet mogelijk is, waardoor de provincie een belangrijke schakel is in het proces. Zo mogen gemeenten bijvoorbeeld tot 25.000 ton mestvergistingsprojecten toestaan, maar kan de provincie dit tot vier keer zoveel verhogen. In de praktijk is dit echt niet altijd makkelijk, waardoor initiatiefnemers onzeker worden als een aanvraag naar de provincie gaat (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Daarom is het belangrijk om hier rekening mee te houden.

Kees Gorter wijst erop dat een gezamenlijk Twentse aanpak sterker staat dan losse, individuele initiatieven (K. Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Dit is van groot belang, omdat grotere projecten en complexe zaken zoals digestaatverwerking vaak vallen onder provinciale

bevoegdheden. Een Twentse handreiking kan hierbij fungeren als een brug tussen de gemeentelijke praktijk en de provinciale kaders, waardoor de transitie naar collectieve oplossingen, zoals buurtvergisters, makkelijker wordt.

Gebruik objectieve locatiecriteria

Gemeenten wordt aanbevolen om vooraf objectieve criteria op te stellen voor de locatiekeuze van mestvergisters. Uit het interview met Nico la Croix van Ekwadraat blijkt dat locatiekeuze een belangrijk onderdeel is van een succesvol project. Volgens Nico is het verstandig om niet pas bij een concrete aanvraag te beoordelen of een locatie geschikt is, maar vooraf al kansrijke locaties in beeld te brengen (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Bij deze beoordeling kunnen gemeenten kijken naar de hoeveelheid mest in de omgeving, de capaciteit van het gasnet, de bereikbaarheid van percelen, de afstand tot woningen, natuurgebieden belangrijke wegen. Ook geur, verkeersbewegingen, stikstofeffecten, landschappelijke inpassing en veiligheid moeten worden meegenomen.

Nico la Croix, verwijst hierbij naar een locatiemodel zoals Triple+, waarin technische, economische, maatschappelijke en ruimtelijke factoren samenkomen (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Een vergelijkbare aanpak kan gemeenten helpen om transparanter te beslissen. Initiatiefnemers weten dan eerder waar zij aan toe zijn en omwonenden kunnen beter begrijpen waarom een locatie wel of niet geschikt is.

Ook Jan ten Tije noemt locatie en infrastructuur als belangrijke aandachtspunten. In Wierden wordt bij een buurtmestvergister onder andere gekeken naar meststromen, plaatsingruimte, toekomstige mestproductie, geschikte locaties en gasnetcapaciteit. Een objectieve locatieaanpak kan daarom helpen om projecten sneller en zorgvuldiger te beoordelen.

Werk nauwer samen met de provincie

Gemeenten wordt aanbevolen om als regio sterker samen te werken met de provincie Overijssel. Uit het interview met Kees Gorter blijkt dat de provincie een belangrijke rol speelt bij grotere mestvergistingprojecten. Vooral opschaling, digestaatverwerking en aanvullende verwerkingstechnieken vallen vaak buiten de directe invloed van gemeenten. Volgens Kees Gorter wordt mestvergisting vaak pas financieel haalbaar wanneer projecten groter worden. Grotere installaties kunnen efficiënter werken en bieden meer mogelijkheden voor verwerking van digestaat. Tegelijkertijd zorgen provinciale regels voor onzekerheid bij boeren en investeerders. Wanneer niet duidelijk is wat de provincie toestaat, worden projecten minder snel gestart.

Een gezamenlijke Twentse aanpak richting de provincie kan deze onzekerheid verminderen. In plaats van dat gemeenten afzonderlijk contact zoeken over vergelijkbare knelpunten, kunnen zij gezamenlijk aangeven welke belemmeringen zij ervaren. Denk aan regels voor opschaling, digestaatverwerking, verwerking van meststromen en vergunningverlening. Deze samenwerking kan leiden tot duidelijke afspraken en meer voorspelbare procedures. Gemeenten, provincie en initiatiefnemers kunnen samen werken aan een gedeeld kader voor verschillende typen projecten, zoals monomestvergisting, buurtvergisters en grote biogashubs.

Betrek boeren en marktpartijen vroegtijdig

Gemeenten wordt aanbevolen, om boeren, adviesbureaus, ontwikkelaars, techniekleveranciers en netbeheerders vroegtijdig te betrekken bij nieuw beleid en concrete projecten. Uit het interview met Nico la Croix blijkt dat beleid soms onvoldoende aansluit op de praktijk, omdat regels vooral achter een bureau worden bedacht. Volgens hem is het belangrijk dat de sector meedenkt over beleid, zodat regels uitvoerbaar en realistisch blijven (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Boeren kunnen inzicht geven in beschikbare meststromen, bedrijfsontwikkeling, investeringsmogelijkheden en praktische knelpunten. Adviesbureaus en ontwikkelaars hebben ervaring met vergunningprocedures, locatieonderzoek en technische haalbaarheid. Netbeheerders kunnen duidelijk maken of gasnetcapaciteit en stroomaansluitingen een probleem vormen.

Ook Jan ten Tije benadrukt het belang van samenwerking met boeren. In Wierden wordt actief contact gezocht met agrariërs en andere betrokken partijen om de mogelijkheden van een buurtmestvergister te onderzoeken. Dit laat zien dat gemeenten niet alleen moeten wachten tot er een formele aanvraag binnenkomt, maar al in een vroeg stadium kunnen meedenken. Vroegtijdige samenwerking is vooral belangrijk bij collectieve mestvergisting. Meerdere boeren moeten afspraken maken over mestaanvoer, eigendom, kosten, opbrengsten en risico's. Door partijen vroeg bij elkaar te brengen, kunnen problemen eerder worden herkend en opgelost.

Stichting Beon kan hierbij een verbindende rol spelen. BEON brengt bedrijven en kennisinstellingen in Gelderland en Overijssel samen rond duurzame energie, biomassa en innovatie (Stichting Beon, z.d.). Daardoor kan de stichting helpen om kennis, praktijkervaring en mogelijke samenwerkingspartners vroegtijdig met gemeenten en initiatiefnemers te verbinden.

Investeer in communicatie en draagvlak

Gemeenten en initiatiefnemers wordt aanbevolen om vanaf het begin te investeren in communicatie met boeren, omwonenden en andere betrokkenen. Uit het interview met Jan ten Tije blijkt dat draagvlak een belangrijk rol speelt bij mestvergistingsprojecten. Omwonenden kunnen zorgen hebben over geur, verkeer, veiligheid en aantasting van het landschap. Volgens Jan ten Tije ligt de verantwoordelijkheid voor het contact met de omgeving vooral bij de initiatiefnemer. De gemeente kan uitleg geven over beleid en procedures. De initiatiefnemer moet zelf in gesprek gaan met omwonenden. Daarbij maakt het verschil wie het initiatief neemt. Een lokale boer die bekend is in de omgeving heeft vaak meer vertrouwen dan een externe investeerder.

Nico la Croix geeft aan dat mestvergisting soms nog een negatief imago heeft door eerdere ervaringen met geuroverlast of slecht beheerde installaties (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Daarom kan het helpen om omwonenden mee te nemen naar een moderne mestvergister. Hierdoor kunnen zij zien hoe een professionele installatie werkt en welke maatregelen worden genomen om overlast te beperken. Communicatie moet niet alleen gaan over de voordelen van groengas en duurzame energie. Het is ook belangrijk om eerlijk te communiceren over mogelijke hinder, verkeersbewegingen, geur, veiligheidsmaatregelen en vergunningprocedures. Wanneer zorgen serieus worden genomen

en informatie transparant wordt gedeeld, ontstaat er meer vertrouwen richting de gemeente en overige stakeholders.

Door informatieavonden, keukentafelgesprekken en vaste contactpersonen in te zetten, kunnen gemeenten en initiatiefnemers draagvlak en vertrouwen vergroten. Goede communicatie vermindert niet alle weerstand, maar kan wel voorkomen dat zorgen pas zichtbaar worden wanneer een plan al gevorderd is.

Hoofdstuk 11: Ethisch dilemma: mestvergisting in Twente

11.1 Moreel kompas

Mestvergisting in Twente is een goed voorbeeld van een ethisch dilemma binnen de agrarische sector. Aan de ene kant biedt mestvergisting kansen voor verduurzaming. Door mest te vergisten wordt biogas geproduceerd, dat kan worden ingezet als groengas. Op deze manier wordt hernieuwbare energie opgewekt. Bovendien kan bij het vergisten het regionale mestoverschot van de boeren in de regio worden verwerkt. Op deze manier lost mestvergisting twee problemen op. Een praktijkvoorbeeld hiervan is de mestvergister van Twence in Zenderen waar varkensmest, afkomstig van varkenshouders uit de regio, wordt omgezet in groengas (Wouda, 2022). Deze vergister levert daarmee jaarlijks ongeveer vijf miljoen kubieke meter groengas, voldoende om ongeveer 3000 huishoudens van gas te voorzien (Wouda, 2022). Daarnaast worden waardevolle grondstoffen, zoals ammoniak, kalium en fosfaat teruggewonnen en opnieuw ingezet binnen de landbouw, wat aansluit op de principes van de kringlooplandbouw (Twence, z.d.). Bovendien wordt het water dat uit de mest wordt gehaald, gezuiverd, en via de omringende beken weer in de natuur gebracht (Twence, z.d.).

Aan de andere kant roept mestvergisting weerstand op bij omwonenden en maatschappelijke organisaties. Wanneer er plannen zijn voor het plaatsen van een installatie is er vaak veel protest vanuit bewoners uit de omgeving, vanwege stankoverlast, geluidshinder, veiligheidsrisico's en extra verkeersbewegingen van mesttransport (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026; Pennings, 2020). Dit was ook het geval bij de aanleg van de mestvergistingsinstallatie in Zenderen. Tijdens de aanleg hiervan ontstond een maatschappelijke discussie en protest vanuit de omgeving door vrees voor overlast door transport, stank en geluid (Pennings, 2020). Hierdoor ontstaat een spanningsveld tussen het maatschappelijke belang van verduurzaming en het individuele belang van een prettige en gezonde leefomgeving.

Vanuit mijn moreel kompas vind ik dat mestvergisting alleen verantwoord is wanneer de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig worden afgewogen. Dit betekent dat boeren, bedrijven en overheden niet alleen moeten kijken naar de voordelen wat betreft milieu en economie, maar ook naar de gevolgen voor de omwonenden. Wanneer bewoners het gevoel hebben dat hun zorgen onvoldoende worden gehoord, kan het vertrouwen in zowel organisaties als overheidsinstanties afnemen. Om maatschappelijk draagvlak te creëren is het daarom noodzakelijk dat de verschillende standpunten en belangen inzichtelijk worden gemaakt en dat betrokkenen de kans krijgen om actief deel te nemen aan de besluitvorming (J. ten Tije; Gorter, persoonlijke communicatie, 28 mei 2026). Ook is het belangrijk om de angst van de bewoners weg te nemen door transparant te zijn over de voor- en nadelen van mestvergisting (N. La Croix, persoonlijke communicatie, 22 mei 2026). Om dit te bereiken moet intensievere samenwerking en open communicatie tussen alle partijen worden georganiseerd.

11.2 Transparantie

Transparantie is een belangrijke voorwaarde voor maatschappelijk verantwoorde mestvergisting. Organisaties moeten niet alleen de voordelen van een mestvergistingsinstallatie te communiceren, maar ook eerlijk zijn over de mogelijke risico's en

nadelen die buurtbewoners van een dergelijke installatie kunnen ervaren. Bij de installatie in Zenderen lag de nadruk in de communicatie vooral op de bijdrage aan duurzame energie, kringlooplandbouw en het verminderen van methaanuitstoot (Twence, z.d.). Hoewel deze voordelen relevant zijn, bleek uit de reacties van de omwonenden dat zij juist meer behoefte hadden aan duidelijkheid over mogelijke hinder en risico's met betrekking tot bijvoorbeeld stank (Pennings, 2020). Doordat deze transparantie ontbrak ontstond er fel verzet van omwonenden jegens het bouwen van een mestvergistingsinstallatie (Pennings, 2020). Dit kan leiden tot wantrouwen jegens organisaties en overheidsinstanties en moet dus voorkomen worden door zowel kansen als risico's zichtbaar te maken.

Bij transparantie gaat het er ook om dat organisaties zorgvuldig om moeten gaan met vertrouwelijke informatie van betrokken partijen. Zo mogen bedrijfsgegevens van agrarische ondernemers, contracten of persoonsgegevens niet zonder toestemming openbaar worden gemaakt. Het beschermen van dit soort informatie is noodzakelijk om privacy en zakelijke belangen te waarborgen. Tegelijkertijd mag vertrouwelijkheid geen reden zijn om relevante informatie over milieueffecten, veiligheidsrisico's of hinder voor de buurtbewoners achter te houden. Hierdoor ontstaat een ethisch vraagstuk waarbij er sprake is van een spanningsveld wanneer informatie volledig en eerlijk moet worden gedeeld en wanneer discretie gerechtvaardigd is. Volgens de Omgevingswet moeten overheden en initiatiefnemers belanghebbenden zo vroeg mogelijk betrekken bij de plannen en een participatieplan opstellen waarin staat hoe participatie zal plaatsvinden en welke resultaten dat heeft opgeleverd (Rijksoverheid, z.d.).

11.3 Belangen

Bij mestvergisting spelen verschillende belangen een rol. Om het ethische dilemma goed te begrijpen, wordt onderscheid gemaakt tussen algemene belangen, deelbelangen en particuliere belangen.

Algemeen belang

Het algemene belang heeft betrekking tot maatschappelijke doelen en bestaat in dit geval uit het verduurzamen van de energievoorziening, het terugdringen van broeikasgasemissies en het vinden van oplossingen voor het mestoverschot. De Rijksoverheid beschouwt groengas als een belangrijke bijdrage aan de energietransitie, omdat het fossiel aardgas kan vervangen en tegelijkertijd de uitstoot van methaan en stikstof uit mest kan verminderen (Rijksoverheid, z.d.). Daarmee draagt het bij aan het minderen van de uitstoot van broeikasgassen, het behalen van nationale klimaatdoelen en het verminderen van de afhankelijkheid van fossiel aardgas (Rijksoverheid, z.d.).

Deelbelangen

Naast het algemene belang spelen deelbelangen van specifieke groepen een belangrijke rol. Hierbij draait het vooral om de boeren, energiebedrijven en andere organisaties. Voor hen vormt mestvergisting een mogelijke oplossing voor het regionale mestoverschot en biedt het een manier om te voldoen aan wettelijke verplichtingen rondom mestverwerking. Ook kan het bijdragen aan een extra inkomstenbron, namelijk de energieproductie. Voor energiebedrijven en organisaties zoals Twence biedt mestvergisting kansen om duurzame energie te produceren en zo bij te dragen aan regionale klimaatdoelstellingen (Twence, z.d.).

Daarnaast hebben gemeenten en provincies belang bij het behalen van duurzaamheidsdoelen en het stimuleren van een circulaire economie.

Particuliere belangen

Tot slot zijn er ook particuliere belangen van omwonenden. Zij hebben belang bij een veilige en leefbare woonomgeving. Wanneer ergens een mestvergistingsinstallatie wordt geplaatst, kunnen de naaste bewoners zorgen hebben over stank, geluidhinder, verkeersbewegingen en mogelijke gezondheidsrisico's. Hoewel deze effecten beperkt moeten blijven, twijfelen inwoners er vaak aan of dit wel gewaarborgd wordt. Dit werd duidelijk zichtbaar bij de bouw van de mestvergister in Zenderen, waarbij de burgers duidelijk weerstand toonden vanwege angst voor de negatieve gevolgen van mestvergisting (Pennings, 2020). Voor omwonenden staat dus niet de energietransitie centraal, maar de direct invloed op hun leefomgeving.

Moreel dilemma

De verschillende belangen rondom mestvergisting leiden tot een moreel dilemma. Enerzijds draagt mestvergisting bij aan maatschappelijke doelen zoals duurzame energieproductie, klimaatbeleid en het verwerken van het mestoverschot. Anderzijds kunnen omwonenden hinder ervaren door bijvoorbeeld geur, geluid en extra verkeersbewegingen. Hierdoor botsen waarden zoals duurzaamheid met waarden als leefbaarheid en veiligheid. Het is belangrijk om objectief deze verschillende belangen te bekijken. Elke actor heeft verschillende belangen die niet altijd met elkaar overeenkomen. Dit vraagt om een zorgvuldig afweging van zowel de maatschappelijke voordelen als de mogelijke gevolgen voor de directe omgeving.

Bronnenlijst

- Animal Sciences Group, Wageningen UR, & divisie Veehouderij. (z.d.). *Mestvergisting op het veehouderijbedrijf*. edepot.wur.nl. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://edepot.wur.nl/31701>
- Aydin, S., Poelman, C., Rikkerink, B., & Timmerman, S. (2026). *Samenvattingen gemeenten*. Deventer: Saxion.
- Centraal bureau voor de statistiek. (z.d.). *Energietransitie*. CBS.nl. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/industrie-en-energie/energietransitie>
- DLV Advies. (2026, maart 3). *Groen Gas erop*. Opgeroepen op juni 3, 2026, van <https://www.dlvadvies.nl/nieuws/nieuwsarchief/groen-gas-erop-samen-werken-aan-een-nieuwe-standaard-voor-groengas/2377>
- Ekwadraat. (z.d.). *Co-vergisting*. ekwadraat. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://ekwadraat.com/diensten/vergisting/co-vergisting/>
- Energiesysteem en ruimte. (z.d.). *Energievisies*. Esr.nl. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.energiesysteemruimte.nl/hulpmiddelen/energievisies/default.aspx>
- Gemeente Barneveld. (z.d.). *Bestemmingsplan bekijken*. barneveld.nl. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.barneveld.nl/bouwen-wonen-en-verhuizen/omgevingsvergunning/bestemmingsplan-bekijken>
- Informatiepunt leefomgeving. (z.d.). *Omgevingsvergunning*. Informatiepunt leefomgeving. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsvergunning/>
- Informatiepunt leefomgeving. (z.d.). *Omgevingsvisie*. Informatiepunt leefomgeving . Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsvisie/>
- Mestwaardering.nl. (2024, maart 7). *Groen Gas Goor kan door met aanpassingen in verwerking van mest en co-producten*. Opgeroepen op juni 3, 2026, van <https://www.mestverwaarding.nl/kenniscentrum/4637/groen-gas-goor-kan-door-met-aanpassingen-in-verwerking-van-mest-en-co-producten>
- Mestwaardering.nl. (2026, januari 5). *Triple P+*. Opgeroepen op juni 7, 2026, van <https://www.mestverwaarding.nl/kenniscentrum/5451/triple-p>
- Kenniscentrum duurzaam leven. (z.d.). *Groen gas*. milieu centraal. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/energiebronnen/groen-gas/>
- Metz, A. (z.d.). *De warmtevisie; effectief aan de slag met de warmtetransitie*. ekwadraat. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://ekwadraat.com/nieuws/de-warmtetransitie-effectief-aan-de-slag-met-de-warmtevisies/>
- Pennings, J. (2020, oktober 29). *Mestvergister in Twente kan groen gas gaan leveren*. Opgeroepen op juni 16, 2026, van Boerenbusiness: <https://www.boerenbusiness.nl/artikel/10889853/mestvergister-in-twente-kan-groen-gas-gaan-leveren>
- Provincie Groningen. (sd). *Triple P+*. Opgeroepen op juni 3, 2026, van <https://www.provinciegroningen.nl/projecten/triple-p/>
- RES Twente. (z.d.). *Over de res*. Energiestrategie Twente. Geraadpleegd op 19 april 2026, van <https://energiestrategietwente.nl/over+de+res/default.aspx>
- RES West-Overijssel. (2026). *Analyse beleid en regelgeving mestvergisting, biogas en groengas*.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (2025a, 20 mei). *Mest vergisten op boerderijen*. rvo.nl. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bio-energie/vergisting-en-vergassing/monomestvergisten>

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (2025b, 13 mei). *Digestaat als mest gebruiken*. rvo.nl. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/bewerken/digestaat>

Rijksoverheid. (sd). *Groen gas als energiebron*. Opgeroepen op juni 17, 2026, van Rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/themas/klimaat-milieu-en-natuur/duurzame-energie/groen-gas>

Rijksoverheid. (sd). *Omgevingswet voor inwoners*. Opgeroepen op juni 16, 2026, van Rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/themas/bouwen-en-wonen/omgevingswet/de-omgevingswet-voor-inwoners>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2019, 1 mei). *Biogas*. RIVM de zorg voor morgen begint vandaag. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.rivm.nl/duurzaamheid/natuurlijk-kapitaal/biogas>

Stichting Beon. (z.d.). *Over ons*. Stichting Beon. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://www.stichtingbeon.nl/over-ons/>

Twence. (sd). *Mestverwerking Zenderen*. Opgeroepen op juni 16, 2026, van www.twence.nl: <https://www.twence.nl/projecten/mestverwaarding>

Vries, M. d. (2024, 27 november). *Klimaat en veehouderij: praktische innovaties voor minder uitstoot van broeikasgassen*. Wageningen University & Research. Geraadpleegd op 20 april 2026, van <https://www.wur.nl/nl/longread/klimaat-en-veehouderij-praktische-innovaties-voor-minder-uitstoot-van-broeikasgassen>

WEN. (2025, augustus 8). *Groengas uit rundveemest*. Opgehaald van <https://www.wen.frl/mestvergisting/>

Wouda, T. (2022, april 25). *Eerste levering groen gas uit mestvergister Twence*. Opgeroepen op juni 16, 2026, van Nieuwe oogst: <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/04/25/eerste-levering-groen-gas-uit-mestvergister-twence>

Bijlagen

Bijlage 1: Interview Kees Gorter

Inleiding

Voor dit onderzoek naar mestvergisting en groengas in Twente spraken we met Kees Gorter. Dankzij zijn jarenlange ervaring heeft hij een praktische kijk op zowel de technische als de beleidsmatige kanten van mestvergisting. Kees had jarenlang een melkveebedrijf met een biogasininstallatie. De afgelopen twee tot drie jaar heeft hij geen melkveebedrijf meer, maar hij blijft actief in het vakgebied. Hij voert verschillende werkzaamheden uit en ondersteunt als ervaringsdeskundige de ontwikkeling en realisatie van mestvergistingsinstallaties in Twente, bijvoorbeeld via de Coöperatieve Groengas Twente. In het gesprek bespraken we vooral de provinciale bevoegdheden, de noodzaak om projecten op te schalen en de praktische problemen waar boeren en initiatiefnemers tegenaan lopen.

Rol van de provincie

Kees vindt dat de provincie een belangrijke rol speelt bij grotere mestvergistingsprojecten. Gemeenten mogen tot 25.000 ton mestvergisting toestaan, maar de provincie kan dit tot vier keer zoveel verhogen. In de praktijk is dit niet altijd makkelijk. Volgens Kees staat de provincie verder van de dagelijkse praktijk, waardoor initiatiefnemers soms onzeker worden als een aanvraag naar Zwolle gaat. Provinciale regels bepalen grotendeels wat wel en niet mogelijk is, waardoor de provincie een belangrijke schakel is in het proces. Kees vraagt zich af of de provincie het Twentse initiatief ziet als iets dat op grotere schaal kan werken. Hij vindt dat een gezamenlijke Twentse aanpak richting de provincie sterker is dan losse initiatieven. Dit past bij bredere discussies over regionale samenwerking.

Schaalgrootte en businesscase

Een belangrijk onderwerp in het gesprek is dat projecten moeten opschalen. Volgens Kees wordt mestvergisting pas rendabel als het op grotere schaal gebeurt en als de verwerking van digestaat onderdeel is van het plan. Dit gaat om het maken van groene meststoffen, het verwijderen van water en het scheiden of strippen van mest. Deze vervolgstappen maken het transport makkelijker en verbeteren de financiële haalbaarheid. Juist deze onderdelen vallen vaak onder provinciale regels, waardoor de provincie een sleutelrol heeft bij het mogelijk maken van rendabele projecten. Dit hangt samen met bredere vragen over digestaatverwerking en de toekomst van circulaire meststromen.

Knelpunten

Kees noemt verschillende problemen waar initiatiefnemers tegenaan lopen. Provinciale beperkingen maken opschaling moeilijk en de regels rond verwerking, zoals scheiden, strippen en drogen, zijn ingewikkeld en vallen niet onder de gemeente. Ook zorgt onzekerheid over wat de provincie toestaat voor terughoudendheid bij boeren en investeerders. De afhankelijkheid van subsidies speelt ook mee. Als er SDE-subsidies zijn, komen er meer aanvragen, maar zonder financiële steun blijft de drempel hoog. Volgens Kees zou het oplossen van deze provinciale problemen een grote stap vooruit zijn voor de regio en de ontwikkeling van groengasproductie.

Samenwerking en verwachtingen

Kees vindt het goed dat het onderzoeksteam ook met de provincie praat. Hij is benieuwd of de provincie het Twentse initiatief ziet als iets dat op grotere schaal kan werken. Verder benadrukt hij dat opschaling nodig is voor hogere opbrengsten en dat een goed onderbouwde analyse van het onderzoeksteam waardevol kan zijn voor zowel gemeenten als de provincie. Hij laat weten dat hij het uiteindelijke verslag graag ontvangt zodra het is goedgekeurd.

Afsluiting

Het gesprek eindigde positief. Kees wenst het onderzoeksteam succes en geeft aan dat hij openstaat voor vervolgvragen. Hij benadrukt dat een goed onderbouwd advies aan provincie en gemeenten kan helpen om mestvergisting in Twente te versnellen en het landelijk gebied toekomstbestendig te maken.

Bijlage 2: Interview Nico la Croix

Ekwadraat

Nico la Croix werkt bij Ekwadraat. Dit is een adviesbureau dat zich richt op duurzaamheid en het versnellen van de energietransitie. Het bureau richt zich binnen dit thema vooral op drie pijlers: aardgasvrije wijken, duurzame bedrijven en bedrijventerreinen, en duurzame energie initiatieven. Daar valt ook het ontwikkelen van een grote of een kleine vergistingsinstallatie onder. Ekwadraat begeleidt ontwikkelaars, waaronder boeren en grote partijen als Shell, die zich momenteel richten op duurzame energieproductie om bepaalde assets te realiseren. Je kunt Ekwadraat zien als een makelaar die eigenaar helpt om hun installaties te verkopen en aan de andere kant aankopende partijen onderzoek aanbied om voor hem inzichtelijk te maken wat hij koopt en of het allemaal in orde is. Ekwadraat wordt vaak ingehuurd op detachingsbasis en projectbasis door onder andere gemeenten, provincies en bedrijven.

Vragen

Problemen bij het vergunningstraject

Het eerste probleem waar Ekwadraat tegen aan loopt is het **omgevingsplan**, waarin is geregeld hoe gronden mogen worden gebruikt en bebouwd. Het probleem hierbij is dat er in veel gevallen niet zomaar een vergistingsinstallatie mag worden gebouwd. Het omgevingsplan laat dit soort gebruik vaak niet toe. Wanneer dit voorkomt, is er een **vergunning** nodig om af te wijken van het omgevingsplan. Als het gaat om een kleinere afwijking mag het college van B&W deze vergunning verlenen, maar als het gaat om een grotere afwijking moet het naar de gemeenteraad. Dit zorgt voor extra tijd en brengt ook veel onzekerheid en onvoorspelbaarheid met zich mee. Dit is wat Nico betreft een van de problemen waar je in het vergunningstraject tegenaan loopt. Dat je niet weet hoe een college van B&W of de gemeenteraad gaat beslissen op de vraag of er een vergister mag komen. Daarnaast zie je ook vaak dat gemeenten geen duidelijk beleid hebben, waardoor het veel tijd kost om duidelijkheid te krijgen of je die vergunning wel of niet krijgt. De grootste problemen zijn dus onzekerheid, onvoorspelbaarheid en tijd, namelijk de lange doorlooptijd van projecten.

Daarnaast zorgt ook de stikstofproblematiek in Nederland voor problemen. Op het moment dat een initiatief leidt tot een depositie op stikstof gevoelige natuurgebieden, is er een natuurvergunning nodig, terwijl Nederland op het moment op slot zit als het gaat om stikstofdeposities. Natuurvergunningen worden dus niet meer verleend. Dus wanneer dit geweigerd wordt, loop het project eigenlijk vast. Ekwadraat probeert dan via creatieve oplossingen een omweg te vinden, maar dit is zeer lastig. Ook de natuurvergunningen zorgen weer voor een extra lange doorlooptijd, waardoor mensen die eerst geïnteresseerd waren in het plaatsen van een mestvergister afhaken.

Door deze problemen zijn er veel risico's verbonden aan het plaatsen van een mestvergistingsinstallatie. Daardoor willen steeds meer boeren samen met andere boeren een mestvergister delen om het risico ook te kunnen delen. Hierdoor is er vraag naar grotere vergisters. Dit zorgt voor meer onderzoekskosten en een nog grotere doorlooptijd. Boeren zijn terughoudend met betrekking tot het plaatsen van een mestvergister, omdat het voortraject van de plaatsing uit eigen portemonnee betaald moet worden. Deze kosten zijn hoog, wat vooral komt door de onderzoeken die uitgevoerd moeten worden, wat zorgt voor

hoge ontwikkelkosten. Bovendien is er na dit voortraject geen zekerheid dat er een vergister kan komen.

Dingen die het proces makkelijker maken

Het proces gaat bij individuele mestvergisters die passen binnen het bouwblok van een agrarisch verblijf in de meeste gevallen wel redelijk makkelijk. Zodra het gaat om een clusterverband wordt het moeilijker.

Tips voor beter harmoniseren van beleid

Het is ten eerste goed om een bepaalde ambitie te formuleren, zoals een ambitie ten aanzien van een bepaalde hoeveelheid op te wekken groengas. Bijvoorbeeld: wij willen voor 2035 dat in onze gemeente zoveel kubieke meter groengas wordt opgewekt uit binnen de gemeente aanwezige reststromen. Of: wij willen dat tenminste 75% van de binnen de gemeente aanwezige mest wordt vergist. Of juist een doelstelling waarmee andere emissies, zoals CO₂, worden vermeden. Op deze manier wordt mestvergisting echt gestimuleerd en heeft de gemeente iets om naartoe te werken. Dus zorg als gemeente dat je een duidelijke ambitie formuleert, zodat je ergens naartoe kunt werken met elkaar. Bovendien laat je op deze manier zien dat je een belang hebt dat dit soort projecten van de grond komen.

Vervolgens is het belangrijk om na te denken over de locatiekeuze: waar wel een vergister en waar niet? Het Triple P+ project van de provincie Groningen brengt hierin aan aantal dingen samen. Bij dit project is een model ontwikkeld waarin gunstige locaties voor grote mestvergisters in kaart zijn gebracht. Het model houdt rekening met waar de meeste boeren zich bevinden, of het gasnet capabel is, de ontsluiting van percelen, of het niet te dicht bij een N-weg zit, of er een natuurgebied is, en of er veel woningen in de buurt staan. Deze objectieve criteria worden ook gerelateerd aan optimalisatie, financieel, economisch, maatschappelijk en energetisch. Uiteindelijk wijst het model dan een aantal plekken aan waar een mestvergistingsinstallatie qua locatie mogelijk is. Volgens Nico is het goed om beleid te ontwikkelen gebaseerd op zo'n model.

Draagvlak boeren

Het draagvlak hangt heel erg van de boer zelf af. Sommige boeren zijn proactief en vinden het om een mestvergister bij hun bedrijf te hebben. Andere boeren zijn terughoudend en willen liever een traditionele boer blijven en wil geen extra werk hebben met een vergister.

Een verwachting van Nico is dat boeren binnenkort allemaal een stikstofemissiereductiedoelstelling krijgen. Dit houdt in dat zij een opgave krijgen om hun stikstofemissie naar beneden te brengen. Dan móeten ze wel na gaan denken over de stikstof etc. Op die manier worden ze gedwongen om in elk geval iets te doen met hun stallen en mest. Bij Triple P+ wordt ook gekeken hoe ze boeren kunnen helpen om hun emissies naar beneden te brengen, waarbij een gesprek plaatsvindt over stalemissies en landemissies. Daar ergens tussen in vindt dan vergisting plaats.

Draagvlak buurtbewoners

Wanneer er een model wordt gebruikt om een goede locatie voor een mestvergister te vinden waarbij een van de criteria is dat er geen woningen in de buurt mogen staan, heb je geen last van de buurtbewoners. Daarnaast is het ook zo dat naarmate je groter gaat, je praat over een

professionele installatie. Hierbij geldt de regel, hoe professioneler en degelijker alles wordt uitgevoerd, hoe kleiner de kans op overlast is.

Mestvergisting zelf staat echter niet in een goed daglicht, doordat er in het verleden niet altijd even nauw werd omgegaan met de regels, wat vaak zorgt voor geuroverlast en andere soorten overlast. Daardoor is er best veel weerstand als mensen het woord vergisting horen. Daarom probeert Ekwadraat wanneer zij bezig zijn met het ontwikkelen van een vergister, om mensen mee te nemen naar een moderne mestvergister om hen te laten zien dat het allemaal wel meevalt. Op deze manier laten ze mensen zien wat ze kunnen verwachten en nemen ze hun angst weg.

Aanbevelingen

- Tijdens het maken of ontwikkelen van beleid, moet de sector er ook goed bij betrokken worden. Op deze manier wordt het probleem ontweken dat er achter het bureau allemaal dingen worden bedacht, waarvan de sector zegt dat dat helemaal niet handig is. Laat dus ook vooral de sector meedenken, namelijk de boeren, ontwikkelaars, techniekleveranciers, adviesbureaus en organisaties. Het komt namelijk best vaak voor dat er in omgevingsvisies en -verordeningen dingen staan die of niet integraal zijn of geen rekening houden met de praktijk. Dit maakt het beleid minder effectief.
- Het gebruik van een model zoals ontworpen door Triple P+.
- Het opstellen van een duidelijke ambitie in het gemeentelijk beleid.

Bijlage 3: Interview Jan ten Tije

Voor ons onderzoek hebben wij Jan ten Tije geïnterviewd. Hij werkt bij de gemeente Wierden als beleidsadviseur voor het landelijk gebied, natuur en landschap. Vanuit deze functie houdt hij zich bezig met ontwikkelingen in het buitengebied, agrarische bedrijven en onderwerpen zoals mestafzet, mestverwerking en mestvergisting.

Het interview ging vooral over hoe de gemeente Wierden omgaat met mestvergisting en groengas. Daarbij kwam duidelijk naar voren dat mestvergisting niet alleen gezien moet worden als een manier om duurzame energie op te wekken. Volgens Jan moet je ook kijken naar de landbouw, de toekomst van boeren, bodemkwaliteit, mestoverschotten, ruimtelijke ordening, draagvlak en regelgeving.

Rol van Jan ten Tije

Jan gaf aan dat hij vooral aan de voorkant betrokken is bij initiatieven rondom mestvergisting. Formele aanvragen komen meestal eerst terecht bij collega's van vergunningverlening en ruimtelijke ordening. Zij toetsen of een aanvraag past binnen het omgevingsplan. Als een initiatief daarbinnen past, kan het vergunningstraject verder lopen. Als het niet past, moet er gekeken worden of het omgevingsplan aangepast moet worden of dat er maatwerk mogelijk is.

Jan wordt vooral betrokken wanneer een initiatief niet standaard binnen het beleid past, bijvoorbeeld bij een grotere of gezamenlijke mestvergister voor meerdere boeren. Hij kijkt dan mee vanuit beleid, landschap en de ontwikkeling van het landelijk gebied.

Huidig beleid in Wierden

De gemeente Wierden heeft al ongeveer 10 tot 15 jaar beleid voor mestvergisting. Dat beleid is volgens Jan inmiddels verouderd. Het beleid is ontstaan in een periode waarin er vooral zorgen waren over grote mestvergisters en co-vergisting. Daarom zijn er toen vrij strakke regels opgesteld.

Volgens Jan sluit dit oude beleid niet goed meer aan op de huidige situatie. Veel initiatieven zijn tegenwoordig groter of collectiever, omdat een kleine mestvergister op één boerderij vaak financieel niet haalbaar is. In het huidige beleid ligt de nadruk juist nog op verwerking van eigen mest op het eigen bedrijf. Daardoor passen nieuwe initiatieven vaak niet goed binnen de bestaande regels.

Jan vindt daarom dat het beleid opnieuw bekeken moet worden. Hij zegt daarbij niet dat alles zomaar ruimer moet worden, maar wel dat de regels beter moeten aansluiten op de huidige problemen in het landelijk gebied.

Mestvergisting in Wierden

In de gemeente Wierden is op dit moment één mestvergister gerealiseerd. Deze staat bij een varkensbedrijf. Volgens Jan zijn er in het verleden wel meerdere plannen geweest, maar veel daarvan kwamen niet verder dan de planvorming.

Dat kwam volgens hem niet alleen door het gemeentelijke beleid. Ook de markt, banken en boeren zelf speelden hierbij een rol. Een mestvergister vraagt namelijk om een grote

investering. Voor boeren is dat een risico, zeker omdat de toekomst van veel agrarische bedrijven onzeker is. Banken zijn daarom ook voorzichtig met financiering.

Daarnaast speelt mee dat leveranciers van mestvergisters en partijen die groengas willen afnemen vaak druk uitoefenen. Zij hebben er belang bij dat er meer installaties komen, maar voor boeren ligt het financiële risico vaak veel hoger.

Mestvergisting als oplossing

Jan gaf aan dat mestvergisting zeker voordelen kan hebben. Het kan bijdragen aan de productie van groengas en daarmee aan de vervanging van aardgas. Toch ziet hij mestvergisting niet als een simpele oplossing voor alle problemen.

Een belangrijk punt dat hij noemde, is het risico op een soort afhankelijkheid. Als er veel wordt ingezet op groengas uit mest, moet er ook genoeg mest beschikbaar blijven. Maar als de veestapel kleiner wordt of regels veranderen, kan er in de toekomst minder mest zijn. Dan kan de vergister financieel minder rendabel worden.

Ook lost mestvergisting het mestprobleem niet volledig op. Na vergisting blijft er nog steeds digestaat over. Daarin zitten nog stoffen zoals stikstof. Verder wordt bij vergisting koolstof uit de mest gehaald. Sommige boeren vinden dat jammer, omdat koolstof juist belangrijk is voor de bodemkwaliteit.

Derogatie en mestafzet

Een belangrijk onderwerp in het interview was het verdwijnen van derogatie. Door het wegvallen van derogatie mogen boeren minder dierlijke mest op hun land uitrijden. Vooral melkveehouders moeten daardoor meer mest afvoeren. Dat kost geld.

Jan vond dit een kromme situatie. Boeren moeten hun eigen mest afvoeren, terwijl ze soms ook kunstmest moeten kopen om hun gras te laten groeien. Mest is eigenlijk waardevol voor de bodem, maar door de regels kunnen boeren die mest niet altijd zelf gebruiken. Daardoor wordt mestvergisting of mestverwerking voor sommige boeren interessanter.

Buurtmestvergister

Een belangrijke ontwikkeling in Wierden is het onderzoek naar een buurtmestvergister. In plaats van dat tien boeren allemaal een eigen mestvergister bouwen, wordt er gekeken of één gezamenlijke vergister voor meerdere boeren haalbaar is.

Volgens Jan kan dit voordelen hebben. De investering en risico's worden dan gedeeld. Ook is het ruimtelijk misschien beter om één grotere locatie goed in te passen, in plaats van meerdere kleine vergisters verspreid over het buitengebied.

De gemeente onderzoekt dit samen met boeren en adviespartijen. Daarbij wordt gekeken naar meststromen, plaatsingsruimte, toekomstige mestproductie, de businesscase, eigendom, organisatievorm en geschikte locaties.

Aanvragen en initiatieven

De gemeente Wierden krijgt volgens Jan ongeveer vier keer per jaar vragen of signalen over mestvergistings. Dit zijn niet altijd officiële aanvragen. Soms gaat het om een boer die interesse heeft, maar soms ook om een leverancier of adviseur die namens een boer alvast informeert wat mogelijk is.

Jan gaf aan dat zulke vragen vaak toenemen wanneer er nieuwe subsidiemogelijkheden zijn, zoals SDE-subsidie. Leveranciers van installaties benaderen boeren dan actief. Volgens Jan is het belangrijk om hierbij goed te kijken naar de belangen van alle partijen.

Vergunningstraject

Een aanvraag komt binnen via het Omgevingsloket. Daarna wordt intern gekeken welke collega's erbij betrokken moeten worden. Denk aan vergunningverlening, ruimtelijke ordening, milieu en beleid landelijk gebied.

Als een initiatief niet past binnen het omgevingsplan, is er een ruimtelijke procedure nodig. Dan wordt gekeken of de locatie geschikt is. Daarbij spelen verschillende aspecten mee, zoals:

- Landschap
- Woningen in de buurt
- Verkeer
- Geur
- Externe veiligheid
- Brandveiligheid
- Milieueffecten
- Draagvlak in de omgeving

Ook de Omgevingsdienst Twente en soms de brandweer worden betrokken. Uiteindelijk kan ook het college of de gemeenteraad een rol spelen.

Knelpunten

Uit het interview kwamen verschillende knelpunten naar voren.

Het eerste knelpunt is dat het gemeentelijke beleid verouderd is. Het past niet goed bij collectieve oplossingen zoals een buurtmestvergister.

Een tweede knelpunt is de onzekerheid in de landbouw. Boeren weten niet altijd hoe hun bedrijf er over vijf of tien jaar uitziet. Daardoor is investeren in een dure installatie risicovol. Een derde knelpunt is infrastructuur. Niet overal is voldoende capaciteit op het gasnet om groengas in te voeren. Ook netcongestie en stroomaansluitingen kunnen problemen opleveren.

Daarnaast spelen vergunningen en regels van hogere overheden een grote rol. Vooral regels rond natuur, stikstof en grondwaterbescherming kunnen initiatieven moeilijk maken.

Ook draagvlak is een belangrijk knelpunt. Omwonenden kunnen zorgen hebben over geur, verkeer, veiligheid en aantasting van het landschap. Daarom is goede communicatie met de omgeving belangrijk.

Wat gaat goed?

Jan was positief over de samenwerking tussen de gemeente en de boeren in Wierden. Volgens hem zoeken de gemeente en boeren elkaar actief op. Er is onder andere contact via CATB Wierden, een coöperatie van boeren.

Deze samenwerking gaat niet alleen over mestvergisting, maar ook over andere onderwerpen in het landelijk gebied. Volgens Jan is dat een sterk punt van Wierden. De gemeente wacht niet alleen af tot er aanvragen komen, maar probeert samen met boeren vooruit te kijken.

Draagvlak en communicatie

Jan gaf aan dat draagvlak belangrijk is. Initiatiefnemers moeten volgens hem zelf de omgeving meenemen in hun plannen. De gemeente kan uitleg geven over het beleid, maar de initiatiefnemer moet vooral zelf in gesprek gaan met omwonenden.

Volgens Jan is het ook belangrijk wie de initiatiefnemer is. Een lokale boer die bekend is in de buurt, heeft waarschijnlijk meer draagvlak dan een externe investeerder. Ook vindt hij het belangrijk dat de voordelen zoveel mogelijk lokaal blijven.

Regionale afstemming

Jan gaf aan dat hij het onderzoek naar de verschillen tussen Twentse gemeenten erg nuttig vindt. Volgens hem is het goed om op een rij te zetten welke regels verschillende gemeenten hebben en wat daarvan geleerd kan worden.

Hij zou graag zien dat er een soort gezamenlijke Twentse handreiking komt. Dan hoeven gemeenten niet allemaal zelf het wiel uit te vinden. Ook geeft dit meer duidelijkheid voor boeren en initiatiefnemers.

Conclusie

Uit het interview blijkt dat gemeente Wierden niet tegen mestvergisting is, maar wel voorzichtig en kritisch kijkt naar nieuwe initiatieven. Mestvergisting kan bijdragen aan groengas en kan boeren helpen met mestafzet, maar het is geen simpele oplossing. Volgens Jan moet mestvergisting altijd breder worden bekeken. Het gaat niet alleen om energie, maar ook om landbouw, bodemkwaliteit, landschap, regelgeving, infrastructuur en draagvlak.

Het huidige beleid van Wierden is volgens hem verouderd en sluit niet goed genoeg aan op collectieve initiatieven. Daarom is aanpassing van het beleid nodig. Een buurtmestvergister lijkt volgens Jan een kansrijke richting, omdat risico's gedeeld kunnen worden en de ruimtelijke impact beter gestuurd kan worden.

De belangrijkste boodschap uit het interview is dat mestvergisting niet los gezien moet worden van de toekomst van het landelijk gebied. Beleid moet daarom niet alleen gericht zijn op het versnellen van groengas, maar ook op een goede en eerlijke afweging voor boeren, omgeving en gemeente.